

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Adelphoe III

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

(IV 1, 5—6) 'nam hunc diem misere nimis cupio, ut coepi, perpetuum in laetitia degere'.

III.

1.

288 **1** 1 OBSEURO MEA NVTRIX haec scaena tragoediae ordinem seruat, nam tragoedia in tria diuiditur: expectationem, gesta, exitum. hic quoque expectatio est <in mulierum colloquio> 5 (III 1), in Getae nuntio (III 2, 1—30) gesta, in planctu Sostratae (III 2, 31 sq.) exitus. 2 OBSEURO MEA NVTRIX hinc demonstratur, qui sit maternus affectus, quam grata in dominos seruorum fides sit, eundemque laborem et dolorem esse ex falsis quem ex ueris malis. 3 OBSEURO 10 MEA NVTRIX personae aut <ex> suis uerbis aut ex alienis insinuantur: ex suis, ut nunc persona Sostratae, ex alienis, ut initio Aeschini persona ex Micionis oratione ac Demeae. 4 OBSEURO MEA NVTRIX QUID NVNC FIET 'mea' nunc pro blandimento ponitur, et 'quid nunc fiet' 15 imploratio magis est trepidantis quam ignorantis interrogatio. namque illius nutrix est, quippe anicula est, neque sapientior nutrix est quam domina sua. ipsum etiam quod dicit 'nutrix' honorificum est, ut (Verg. Aen. IV 634) 'Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem'; sunt enim 20 nomina ad aliquid, quibus nos tamen uelimus ab omnibus appellari, ut magister medicus orator.

1 misere nimis] miserrimus *codd.* || 3 haec scaena] comprehendere videtur *sc.* 1 et 2 || 4 gestum V || 5 quoque] ergo Steph. | in — colloquio *suppl.* Schoell (*cf. schol.* 2, 1) || 6 gestus V | plantu CV || 8 quis V || 9 domino *codd.*, *corr.* Steph. | sit et — que laborem et *om.* C || 10 quem W.: quam C, ut V (*dett.*) || 11 ex *add.* W. | ex aliis C, aliorum V (*dett.*); *corr.* W. (*cf. infra*) || 14 ac] et C | FIET *om.* C || 15 nunc *om.* V | fiet <et> C || 16 ignorantis V, ignoratio et C || 17 anicula (*om.* est) C | neque C, *cod.* Cuiac., sed non V (*dett.*) | est — nutrix *om.* C || 20 mihi *om.* C || 21 ab omnibus *om.* V || 22 <ut> medicus C | <ut> orator C, ut tutor *cod.* Cuiac.

289. 2 1 MODO DOLORES MEA TV OCCIPIVNT PRIMVLVM euidenter hic 'modo' temporis praesentis aduerbium est. et rursus 'mea tu' blandimentum est, sine quo non progreditur colloquium feminarum et maxime trepidantium. 2 PRIMVLVM initium et ipsa origo dolorum diminutivae demonstrata est; non enim 'primum' sed 'primulum' dicit.
290. 3 1 NVMQVAM TVTE PEPPERIS uide praeparationem doloris: nihil mali adhuc secutum est et iam sic perturbatur Sostrata. 2 IAM NVNC TIMES QVASI NVMQVAM AD-10 FVERIS NVMQVAM TVTE PEPPERIS docte duo proposuit, quibus experientes scientesque rerum sumus: uidere et pati. sic Vergilius (*Aen. II 5*) 'quaeque i. m. u. et q. p. m. <f.>' 'tute' autem pro tu *παρέλκων* est, quod si reiteratur, facit tute et tutemet et tutemet ipse. 15
291. 4 1 SOLAE SVMVS cum hoc nomen singularitatis sit, mire 'solae' pluraliter dixit. 2 NEMINEM HABEO SOLAE SVMVS GETA AVTEM HIC NON ADEST muliebriter queritur et ex perturbatione sua aestimans metu multa facit ea, quae pauca sunt. 3 GETA AVTEM HIC NON ADEST hic 20 apparatus est, ut ostendatur absens, qui superuenturus est.
292. 5 1 NEC QVEM AD OBSTETRICEM MITTAM deest 'habeo', sed in consuetudine est sic loqui, cum utrumque nobis, non alterutrum deesse conquerimur.
293. 6 NVMQVAM pro non. 25
294. 7 1 Et 'semper' non ad omne tempus rettulit — nam qui potest? — sed <ad> omnes dies, secundum quod ait

2 aduerbium temporis est praesentis V || 6 est om. C || 9 nil C | scitum est al' secutum est C | turbatur V || 11 qui C || 14 parelcon est V (dett.), **** C | si reiteratur Hahn: rescitatu et C, rescitatu et cod. Cuiac., resciscitatur ut V (sim. dett.) || 15 tutemet] in te met CV | et — ipse] ipse C || 16 sit om. C || 17 habemus V || 18 non est C | muliebriter queritur om. C || 19 ex] e C | metus V | ea om. C || 20 non est C | hic om. V || 22 MITTAM om. C || 23 cum <ad> codd., corr. Steph. || 26 Et Steph.: est codd. | nam qui potest] numquam V (dett.) || 27 sed] si C | ad add. Steph.

'nam numquam unum intermittit diem'. 2 SOLVS MEA-
RVM MISERiarVM <E. REM.> bona locutio.

291 4 4 MISERAM ME proprium est mulierum, cum loquun-
tur, aut aliis blandiri, ut (*Verg. Aen. IV 634*) 'Annam,
cara m. n., h. s. s.' aut se commiserari, ut (*Verg. Aen. 5*
IV 420—21) 'miserae hoc tamen unum exsequere, Anna,
mihi'. nam haec omnia muliebria sunt, quibus pro malis
ingentibus quasi in aceruum rediguntur et enumerantur
nullius momenti querelae. 5 NEMINEM HABEO quid enim
opus est aut cur nunc quereris? 6 SOLAE SVMVS NUM- 10
quam pluraliter 'solae'. 7 GETA AVTEM HIC NON ADEST
ueniet.

292 5 2 NEC QVEM AD OBSTETRICEM MITTAM NEC QVI AC-
CERSAT AESCHINVM 'habeo' subauditur. et magis a trepi-
dante quam rationabiliter dicitur; nam refellit hoc totum 15
nutrix Canthara.

295 8 1 E RE NATA sic proprie dicimus de his, quae contra
uoluntatem nostram acciderunt, ut nunc uitium uirginis.
— Ergo 'e re nata' ex uitio uirginis. — sic Lucilius
†pu. 'hic e re nata, †sic eius dedit, haud malus est' 20
(*l. inc. fr. 109 M.*). 2 Et sic maluit dicere, quae non
Aeschino culpam sed potius casui attributam uellet. est
autem ordo: nihil melius potuit e re nata fieri quam id
quod factum est, era, ut quandoquidem uitiana erat
uirgo, ab eo uitaretur, qui erat expetendus ad matrimo- 25
nium. sensus enim hic est: malum quidem est uim fieri
uirgini, sed ex condicione eius, quae uitata sit, nihil
potuit melius euenire quam <quod> contigit, ut ab eo

1 unum numquam *codd.* || 2 E. REM. *add. Goetz* || 3 mulie-
rum est *C* || 4 alias *C* || 8 et *om. C* || 10 numquam] *fort. nota*
quod || 11 AVTEM] aut ante geta *C, om. V* || 12 <sed> ueniet? ||
13 accerseret *codd.* || 15 rationaliter *C* || 17 proprie sic *C* | de his
om. C || 18 accidunt *C* | uictum <uicine> *C* || 20 pu. *C*, puer
V (dett.); *libri numerus latere videtur, v. append.* || 21 non]
nunc *C* || 23 potuit melius *C* | quam quod id *C* || 24 ut *Steph.*:
aut *codd.* || 25 qui esset *C* | expetendus <expectandus (que
add. V, dett.)> *codd., corr. ed. pr.* || 26 est 2. *om. C* || 28 quod
add. Klotz

uitiaretur, cuius nos non paeniteret. intellegere autem debemus 'feri' et 'factum est' pro euenire et contigit dici. 3 MELIUS FIERI HAUD POTUIT si 'feri' pro euenire acceperis, erit consecutio locutionis, sin minus, de-erit 'quantum intellego'.

296 9 1 QUANDO VITIUM OBLATUM EST hoc est 'e re nata'.

2 'Oblatum' dicitur, quod offertur inuito. 3 VITIUM OBLATUM EST QVOD AD ILLVM ATTINET POTISSIMUM quasi uitium oblatum sit potissimum, hoc est bonum; sed ex persona eius qui obtulit uitium factum est bonum, 10 quod per se ipsum malum est. 4 *Et* hoc est quod 'melius haud fieri potuit quam factum est'. 'illum' autem dicit Aeschinum. 5 'Potissimum' autem superlatiuum est ab eo quod est potis et potius. sic enim facit: potis potius potissimum. 6 *Et* 'quod' modo exceptio- 15 nem significat, ut sit: quantum ad illum attinet, id est Aeschinum.

297 10 1 TALI GENERE laus ante illum, 'talem' et 'tali animo' in illo. 2 *Et* genus iam ad uiuos pertinet, familia etiam ad defunctos. alii genus ad nobilitatem referunt, familiam ad copias, *unde et pater familias dicitur*, ut sit 'ex tanta familia' ex tam diuite domo. 3 Haec omnis *περίστασις* tragica est: gaudiorum introductio ante funestissimum nuntium. 4 TALEM a corpore, id est a forma, a pulchritudine; TALI GENERE ab 25 his quae extrinsecus sunt, id est ab honestate generis; ATQVE ANIMO ab animo, id est a sapientia, <a> modestia: hoc modo igitur nihil praetermisit in laude.

2 est *W.*: esse *codd.* | pro euenire *W.*: puenit *C.*, euenit *V* || 3 p uenire *C* || 4 sin] si non *V* || 7 oblatum <est> *V* | in uitio *V* || 8 est *om. C* || 9 sit] est *C* || 12 quam <quod> *V*, quod *C* | illud *V* || 13 dicit <ut> *V* | eschinus <scilicet> *codd.* || 14 est *1. om. C* || 16 significet <pro eschino significat> *V (dett.)* | quantum] quod *V (dett.)* || 20 etiam *om. V* || 21 et *om. C* || 23 *περίστασις M⁴, cod. Cuiac., ***** CV; περίστασις Steph.* || 25 id est (scilicet *V*) ante a corpore *codd.*, corr. *W.* || 27 atque <ex> *V* | ab animo *om. V* | id est *om. C* | a *add. W.*

- 298 **11** SALVVS NOBIS DEOS QVAESO VT SIET quam bonus est, cui nihil ad uota praeter salutem!

2.

- 299 **1** NVNC ILLVD EST QVOD SI OMNES OMNIA hic locus secundum artem comicam seruum currentem exprimit et nuntiantem mala. maxima itaque pars scaenae motoria est. 5 significat autem: nunc tale negotium est, nunc tale periculum est. 2 Aut vero 'cum' significationem temporis habet, ut si diceret 'quando' aut 'quo tempore'. 3 NVNC ILLVD EST utrum periculum an tempus? est enim ἔλλειψις.

4 CVM SI OMNES OMNIA SVA CONSILIA ὑπερβολή cum παρονομασία 'omnes omnia'. hinc Cicero (*in Verr. II, I 6, 15*) 'omnes in hoc iudicio conentur omnia'.

- 300 **2** 1 SALVTEM QVAERANT non 'remedium' ut aegro, sed ut pereunti 'salutem'. 2 *Et* noue dixit 'malo salutem' pro 'contra malum'. 3 AVXILI NIHIL AFFERANT mire de 15 proximo repetitum est παρόμοιον, id est 'conferant' et 'afferant'. hoc conuenit praesertim stomacho uerba minus curantis, sicut supra 'omnes omnia'.

- 301 **3** 1 QVOD MIHI<QVE> ERAEQVE FILIAEQVE mira in seruo fides: primum se ponit in erili malo et post se matrem, 20 in ultimo puellam. 2 MIHIQVE ERAEQVE FILIAEQVE ERILI EST πολυσύνδετον secundum, ut (*Verg. Geo. III 343—45*) 'omnia secum armentarius Afer agit, <tectumque laremque

1 sciet <et> C | quam Steph.: quia codd. | bonus] talis V (dett.) || 2 cui om. V (dett.) | salutem] opus est add. V (dett.) || 3 istuc V | OMNES om. V || 7 cum C (dett.), om. V; cf. Ter. codd. DG || 9 istuc V | elipsis V, **** C || 10 cvm] quod V (dett.) | ὑπερβολή cum παρονομασία Steph.: παρονομασία M⁴, ***** CV || 12 conentur] conterant C, conf- V (dett.) || 14 dicit C || 16 παρόμοιον M⁴, papomoion C, **** V || 17 minus uerba V (dett.) || 18 omnibus C || 20 fides <cum> V, om. C | ponat V (dett.) | herilis C || 22 πολυσύνδετον Steph.: σύνδετον M⁴, asyntheton V, ***** C || 23 secum acer afer agit C, secum V | tectumque — p. 71, 1 pharetram] ***** codd.

armaque Amyclaeumque canem Cressamque pharetram>’.

3 VAE MISERO MIHI ἐμπαθῶς σχετλιάζει.

302 4 1 TOT RES REPENTE CIRCUMVALLANT <‘circumuallant’>
se circa nos et stipant se inuicem; nam circumuallamus
et nos et alios. tamen rara locutio est. 2 Et ‘circum- 5
uallant’ dixit uelut inimica acies contra nos, et ideo addidit
‘unde emergi non potest’. nam impressio dicitur hostium,
ut Sallustius (*Hist. V fr. 8 M.*) ‘pressi undique multitudine’
et Cicero (*in Catil. II 10, 21*) ‘qui semper premuntur et
numquam emergunt’. 3 Et ‘emergi’ noue, nam emergo 10
dicitur, non emergor. sed ideo usus est, quia sine com-
positione et mergo et mergor facit. 4 VNDE EMERGI
NON POTEST ‘unde’ absolute. 5 An deest ‘illud’? an
‘unde’ pro ex quibus?

303 5 VIS EGESTAS INIVSTITIA SOLITUDO INFAMIA hae ‘res’ 15
sunt quae ‘circumuallant’. ‘uis’ illata, ‘egestas’ ipsius puellae,
‘iniustitia’ iudicium, ‘solitudo’ a defensoribus, ‘infamia’ ab
his, qui credunt pretio uitiatam; nam et in subditis sic
habes (*v. 50—51*) ‘quando conscia mihi sum . . . neque
pretium neque rem ullam intercessisse’.

304 6 1 HOCINE SAECVLVM ἐν ἡθελι questurus de homine 20
saeculum accusat prius, ut (*Cic. in Catil. I 1, 2; pro Deiot. 303*
11, 31) ‘o tempora, o mores!’ et e contrario saecula in
omnibus rebus laudantur, ut (*Verg. Aen. I 605—6*) ‘quae
te tam laeta tulerunt saecula?’ 2 HOCINE SAECVLVM 25
O SCELERA O GENERA SACRILEGA O HOMINEM IMPIVM MORIS
est nimis dolentibus incusare alia ex aliis. Vergilius (*Ecl.*
V 22—23) ‘cum complexa sui corpus m. n. atque deos

2 ἐμπαθῶς σχετλιάζει Lindenbr. (ex cod. Cuiac.): *****
CV || 3 circumuallant add. Steph. || 5 est. Et om. C || 6 ue-
luti V || 7 hostium dicitur V || 9 semper] iam pridem Cic. |
et numquam] non C; qui numquam Cic. || 10 Et—11 emergor
om. C || 11 extra compositionem V (dett.) || 12 et bis om. C ||
16 egestas om. C || 17 iudicium C, -cum <illius temporis> V
(dett.) || 18 et om. C || 21 ἐν ἡθελι Steph.: ***** CV || 23 a
tempora et mores C, a tempore mores <inrepet> V (dett.);
corr. Lindenbr. || 24 qui C || 26 impium cod. Cuiac., (ex corr.)
C, impurum V (ante corr. C)

atque astra u. e. m.' et (*Aen. II 745*) 'quem <non> incusauī amens hominumque d.' 3 o HOMINEM IMPIVM Aeschinum scilicet. et hoc ἠθικῶς; nam semper ultimum ponimus eum, cui maxime irascimur, ut in Andria post accusatum socerum et uituperatam sponsam (*I 5, 17*) 'nam quid ego dicam de patre?' et in Phormione (*II 1, 1*) 'itane tandem uxorem duxit Antipho' et post multa (*v. 3*) '<o> facinus audax! o Geta monitor!', unde ille 'uix tandem' inquit.

305 7 VIDEO TIMIDVM ET PROPERANTEM GETAM 'timidum' 10 perturbatum, non enim timet sed dolet. sic Plautus in Bacchidibus (*I 1, 73*) 'nam ut ex mari timida es'.

306 8 1 QVEM NEQVE FIDES ordo est: hominem impium (*v. 6*), quem neque fides. 2 Et saepe repetitum 'neque' exaggerat crimen admissum. 3 QVEM NEQVE FIDES quia 15 promisit; NEQVE IVSIVRANDVM quia iurauit; NEQVE ILLVM MISERICORDIA quia uim intulit. 4 NEQVE ILLVM secundum παρόλιον, nam abundat 'illum'; ut (*Verg. Aen. V 457*) 'nunc dextra ingeminans ictum, nunc ille sinistra'. 5 Et eius uidelicet misericordia, quam amauit. 6 NEQVE . . . 20 REPRESSIT ne auderet;

307 9 1 NEQVE REFLEXIT ne faceret. et sic hoc dictum est, ut a Vergilio (*Aen. IV 369 sq.*) 'num fletu ingemuit n. ? num l. f. ? n. l. u. d. a. m. a. e.' etc. 2 Et si non potuit reprimi ne faceret, saltim ut in peccando esset 25 mitior, debuit commoueri. sed melius quod supra. 3 NEQVE QVOD PARTVS INSTABAT PROPE ἀξικῶς: non enim addidit <tantum> mariti sed etiam patris scelus.

2 impurum V (*dett.*) || 3 ἠθικῶς Steph.: ethicos V (*dett.*), *** C || 5 <et> sponsam *codd.*, *corr. Steph.* || 6 et] quid C || 8 audax *om. C* || 10 timidum *om. C* || 12 nam ut ex] non ut C | timida es] timide C, -de V || 13 fides <neque i>] V (*dett.*) || 14 fides <neque iusiurandum> V | Et saepe *cod. Cuiac.*, in se C, *om. V* | repetitum *om. V* || 15 admissi C || 16 ILLVM *om. V* || 18 pareleon V, -com C | ut *om. C* || 20 amat C | NEQVE *om. C* || 23 a *om. C* || 24 Et] aut *Hartman* || 25 saltem V || 26 commoneri V || 27 ἀξικῶς Steph.: *** CV | non enim] nec C || 28 tantum (*ante addidit*) *add. Steph.* | etiam *om. V*

308 10 I CUI MISERAE deest 'ei'. 2 INDIGNE impie, crudeliter, ut Vergilius (*Aen. II 285—86*) 'quae causa indigna s. f. u.?'

3 NON INTELLEGO ad hoc Sostrata ignorans inducitur, ut malo nuntio repente feriat. et quia oportuit ipsam priorem loqui, praesens loquitur. quia autem non est perdenda tam suavis ἡθοποιία dolentis ad irascentem, idcirco non audit Geta, conuersus ne ob illam loqui desinat.

309 11 SATIS QVAE LOQVATVR adhuc non audiente Geta loquitur. idcirco nec audit eam seruus nec uidetur ab eo Sostrata.

310 12 1 VIX SVM COMPOS ANIMI aut 'uix' tandem aut non, ut Lucilius (*l. inc. fr. 107 M.*) 'carcer, uix carcere dignus'. 2 Et COMPOS ANIMI id est competentis animi uel sani animi, cui contrarium est impos animi. Sallustius (*Hist. I fr. 136 M.*) 'neque animo neque <auribus> aut lingua satis competere', cum de amente Septimio loqueretur. alii 'compotem animi' compositum animi intellegunt.

311 13 QVAM ILLAM TOTAM FAMILIAM hic non tam culpa familiae quam scelus Aeschini ostenditur, propter quem omnes cruciandi sunt.

312 14 IRAM HANC 'hanc' interdum pro qualitate, interdum pro quantitate accipimus, interdum pro utroque. ut (*Verg. Aen. I 98*) 'tuaque animam hanc e. d.' et (*Aen. IX 481*) 'hunc ego te, Euryale, aspicio?' sed nunc pro utroque 'hanc' dixit, ut Sallustius de scripto Cel- tiberi ait (*Hist. III fr. 81 M.*) 'hanc igitur redarguit Tarquitiu's'.

2 s. f. u. om. C || 5 loqui om. C | quia Steph.: qui C, que V || 6 ἡθοποιία M⁴ (Steph.): ***** CV || 7 audit² C | conseruus (*corr. Teuber*) ne ob illa (*corr. Steph.*) loqui desinat V, ab illa cum seruus geta desinat loqui C || 8 loquitur V (*dett.*) | non — 9 seruus om. C || 11 SVM — ANIMI om. V || 13 Et om. V | competentis (pe in po *corr. V*) animi uel om. C || 15 neque 2. om. V | auribus *add. ex Nonio 276, 15* || 16 septimo *codd.* || 17 <alia> alii C | animi C, -mum V (*dett.*); -mo Steph. || 18 non] nunc V || 21 hanc om. C || 25 celubri C || 26 hunc C || 27 tarquinius C, -nius V; *corr. Carrio. Interrogandi signum hic ponendum censet Schlee, Ann. soc. philol. Berol. 1898 p. 112*

- 313 15 1 SATIS ID MIHI HABEAM SVPPlici moraliter loquitur. nam fere cum quisquis irascitur, sibi uidetur fortis <et> tamquam plus audet. 2 DVM ILLOS VLCISCAR MODO uerum est hanc esse uindictam, quae ex recentissimis flagitiis properata sit. Vergilius (*Aen. X 514—15*) 'te, 5 Turne, s. e. n. q.'
- 314 16 1 SENI ANIMAM PRIMVM EXSTINGVEREM bene 'extinguerem', quia <anima> ignis est. Vergilius (*Aen. VI 730—31*) 'igneus est ollis u. et e. o. s.' 2 Et 'primum' addit, quod ordinem significat; tunc enim adicitur, cum 10 multa subsecutura monstrantur, ut (*Sall. Hist. I fr. 44 M.*) 'cui fracta prius crura bracchiaque' etc. 3 Vindicta in Aeschinum tota prominens ostenditur etiam per aliena supplicia.
- 315 17 1 IMPVLSOREM causa poenae. 2 VAH QVIBVS ILLVM 15 LACERAREM MODIS hic uoluntas immodica ostenditur poenam pro merito reposcentis. 3 Et nota, cum 'Syrum' dixerit, addidisse de supercilio rursus 'illum'.
- 316 18 1 SVBLIMEN ista poena est. 2 STATVEREM VT 20 CEREBRO DISPERGAT VIAM et cerebrum (*cf. V 2, 7*) et uia dispergi potest; ideo uidetur ambiguum, ut apud Vergilium (*Aen. IV 664—65*) 'ensemque c. s. s. q. m.' aliter enim dicitur (*Ecl. V 40*) 'spargite humum foliis', aliter (*Aen. IV 512*) 'sparserat et latices simulatos f. A.'
- 318 20 1 ADVLESCENTI IPSI ERIPEREM OCVLVS bene 'oculos', 25 amoris indices adiutoresque flagitii. 2 POSTHAC PRAE-

2 cum] quemquam C; quando *Steph.* | quisquis] quisquam *Steph.*, quisque *Klotz* || 3 et *add. W.* | plus <qui> V (*dett.*) || 4 recentissimis *Steph.*: recentis uitii V, recentis C || 7 bene extinguerem *om. CV* || 8 anima *add. W.*, *cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. I 255* || 10 enim *om. C* | cum] ut C || 11 subsecutura W; subiectura C, subicienda V (*dett.*) || 12 uindicta *Westerh.*: uitium *codd.* || 13 totum V (*dett.*) || 14 supplicia] maxime per Syrum *add. V (= dett.)* || 15 causae V || 16 immodicam C, -ca/// V || 17 meritoris poscentis *codd.*, *corr. Steph.* || 18 rursus] nutus (*ante de*) V || 19 sublimem V (*dett.*) | pene (*om. est*) C || 20 dispergam V, asp- C || 21 ut *om. C* || 26 indices W.: indices *codd.*

CIPITEM DAREM grauior poena caecitatis, non prouidere quo cadas.

319 21 1 CETEROS RVEREM 'ruerem' actiuam uim habet: Sallustius in secundo (*Hist. II fr. 101 M.*) 'ictu eorum, qui in flumen ruebant, necabantur'. ruere autem est toto corpore niti ad impellendum, quod faciunt qui ipsi praecipites alios prosternunt. inde sues ruere dicuntur: Vergilius (*Geo. III 255*) 'ipse ruit dentesque Sabellicus e. s.' et Horatius (*Ep. II 2, 75*) 'haec rabiosa fugit canis, haec lutulenta ruit sus.' 2 TVNDEREM ET PROSTERNEREM uide 10 quam fortis sibi uidetur, qui dolet et irascitur. 3 AGEREM prosequerer, premerem, ut Vergilius (*Aen. V 265*) 'cursu palantis T. ag.' et (*Aen. IV 245*) 'agit uentos', id est nimia celeritate prosequitur et paene occupat praeuenitque.

321 23 1 EGO SVM SOSTRATA haec ideo inducuntur, ut 15 ueri simile sit supra non uisam Sostratam, quando etiam nunc uix agnoscitur ab irato. 2 TE IPSAM <QVAERITO TE> EXPECTO OPPIDO OPPORTVNE incerta distinctio, utrum 'te exspecto oppido' <an 'oppido'> opportune' sit dicendum. 3 An expectare impatienter cupere et sine 20 praescriptione temporis, sperare iuxta certum tempus? unde apparet ad 'te exspecto', quia per se nimium est, non esse iungendum 'oppido'.

323 25 QUID FESTINAS MI GETA Probus personae assignat hoc Sostratae, Asper non uult ad omnia seruum respon- 25 dere, sed nutricem putat hoc loqui. 'festinas' autem per- turbaris et commotus es.

1 <est> non praeuidere V (*dett.*) || 3 ruerem om. C || 5 <se> ruebant *Maurenbr.*; cf. *Hauler, Ephem. gymn. Austr. 1894 p. 700; Maurenbr., Burs. Ann. 113 II p. 270* || 6 niti] uti C, (*ante corr.*) V || 9 furit C || 13 id est <ut> C || 14 persequitur C || 17 uix nunc V || 18 OPPIDO OPPORTVNE om. C | incerta—opportune om. C || 19 an oppido add. W. | sic C || 20 expectare <sit> V (*dett.*) || 23 non <est nec>esse C | oppido V, -dum C || 25 seruum] Sostratam *Westerh.*, eram *Smutny*, utrumque male; nam ad omnia Geta responderet, si Sostrata totum hoc QUID FESTINAS—RECIPERE diceret || 27 es W.: dixit V (*dett.*), om. C

- 324 **26** 1 PRORSVS apta νόματα fesso et anhelanti ob perturbationem et contentum cursum. 2 ANIMAM RECIPE quod in lectione gestu ostendi minime potuit, id ex uerbis Sostratae ostenditur in Geta. nam ideo dicitur 'animam recipe', quod ille prae anhelitu crebriora uerba continuare 5 non possit. 3 PERIMVS ACTVM EST iam bina uerba iunguntur. 4 PERIMVS ACTVM EST uerba sunt desperationis, nam 'actum est' dicitur in ea re, de qua iam sit lata sententia.
- 325 **27** 1 ELOQVERE OBSECO TE bene 'eloquere', nam 10 conatur tantum, quod nec explicatur nec intellegitur; cui uitio contraria uirtus est eloquentia. 2 Iam hic plus gestu quam dictu agitur, quia, ut supra (*ad v. 26*) diximus, et lassus est qui nuntiat et integratur dolor nuntii, cum apud illam loquitur, ad quam maxime calamitas pertinet: 15 quo dolore uox plerumque subtrahitur atque singultit. 3 *Et* simul dat iam signum perditarum rerum.
- 327 **29** 1 VAE MISERAE MIHI interponitur mulieris affectus nouo nuntio.
- 326 **28** ALIENVS EST A NOSTRA FAMILIA bene 'alienus': 20 Getae enim ipsi iam dominus, Sostratae gener, Pamphilae maritus uocabatur.
- 327 **29** 2 AMARE OCCEPIT ALIAM peius est 'amare ocepit' quam 'amat'; nam in eo quod dixit 'ocepit' augmenta mali metuenda sunt, ut in principiis quae auctum reci- 25 piunt non statim imminutionem spectant. 3 *Et* OCCEPIT magnum facinus dixit.
- 328 **30** 1 AB LENONE IPSVS ERIPVIT sic nuntiat, ut ultima peiora sint. 2 *Et* his argumentis uult probare, quod

1 proprius C | apta νόματα W.: acta commota *codd.* || 3 quod—5 recipe *om. C* || 5 quod] quis V (*dett.*) | pro C || 6 *schol.* 26, 3 *exhibent dett., om. CV* || 8 nam] iam C || 15 ad quam] et tua C || 16 quo] et C | singultus *codd., corr. Steph.* || 21 ipse enim getae V || 23 peius est amare ocepit *om. C* || 25 sunt] significat V (*dett.*) | actum *codd., corr. W.* | recipiunt *Schoell.*: respiciunt *codd.* || 26 nam C | statu in munitione inspectat C, statum munitione expectant V; *corr. W. duce Steph.* || 29 *Et ed. pr.*: in C, ut V (*dett.*) | his *om. C* | quod *ed. pr.*: quidem C, quid nisi V (*dett.*)

immodice amavit Aeschinus et paene plus quam amavit uirginem; nam pudori qui non consultit, amat. quis autem magis potuit impudens esse, quam qui post honestum amorem 'ab lenone' amet? hoc enim significat meretricem. 3 Ergo non 'honestam' sed 'ab lenone', non 'per alium' sed 'ipsus', nec 'emit' aut 'abduxit' sed ob impatientiam ualde amantis 'eripuit', neque id 'occulte', ut qui celaret factum, tamquam satisfactorius uxori uideretur, sed 'palam'.

329 31 1 SATIN HOC CERTVM EST magnis malis non statim 10 creditur. hoc ergo ex dolore dixit, quod stupet audiens, non quia non habet fidem.

328 30 4 AB LENONE IPSVS ERIPVIT sic nuntiat, ut ultima peiora sint (= 30, 1).

329 31 2 HISCE OCVLIS ιδιωτισμός asseuerantis. 3 AH 15 interiectio est flentis.

330 32 1 ME MISERAM QUID IAM CREDAS mira affectio, nam lacrimae non sinunt finiri sensum. 2 QUID CREDAS AVT CUI CREDAS fides aut personae qualitate seruatur, si grauis persona est cui creditur, aut ipsius rei qualitate, 20 si ea res creditur, in qua fallere cui creditur aut non debet aut non potest. hic ergo mire in utroque dixit iam fidem nullam esse: et in persona et in re. quod etiam Vergilius transtulit breuiusque dixit (*Aen. IV 373*) 'nusquam tuta fides', hoc est nec in re nec in persona; et 25 hic ipse in Heautontimorumenon (*II 3, 15*) 'pro Iuppiter, ubinam est fides?' 3 NOSTRVMNE AESCHINVM NOSTRAM

1 modice *V (dett.)* | et paene] qui *V (dett.)* | amavit *om. V (dett.)* || 2 nam pudori (-r C) qui non C, *cod. Cuiac.*, id ipsum quod pudor nec hortatur nec *V (dett.)* | quis *dett.*, qui C, *aequis V* || 3 potuit magis *V* || 4 <et> hoc enim C, hoc <et> enim *V (dett.)* || 6 ipse C || 7 nec idem C || 8 tamquam *om. C* | uideretur *om. V* || 10 SATIN—EST] scisne hoc certo *V (sim. dett.)* || 15 ιδιωτισμός *Steph.*: ***** C (*dett.*), uerba sunt haec *V*; *πλεονασμός Serv. Aen. I 208*; cf. *Don. Hec. III 3, 3* | ahah *V* || 20 credatur *V (dett.)* | aut — res creditur *om. C* || 22 potest . . . debet *V (dett.)* | iam dixit *V* || 26 pro] o *Ter.* || 27 -NE *om. V*

VITAM o. ἄλλειπτικῶς omnia, quia fletus impedit uerba. deest autem 'hoc fecisse' uel tale quid.

331 33 SITAE ERANT 'sitae' positae; nam situm est, quicquid in loco suo positum non euertitur.

333 35 1 QVI SE IN SVI GREMIO POSITVRVM PVERVM 'puerum' 5 dixit si puer nasceretur, non quia diuinabat. ad uotum ergo cupientis rettulit 'puerum', non quia necesse erat marem nasci. 2 Et haec omnia magno stupore dicuntur ad exaggerandam perfidiam illius cui creditur et dolorem eorum qui crediderunt. 10

335 37 1 ERA LACRIMAS MITE AC POTIVS QVOD AD HANC REM OPVS EST hinc Vergilius (*Aen. XII 156*) 'non lacrimis h. t. a. S. I.'; sentit autem non lacrimis agendum, ubi consilio est opus. 2 PORRO PROSPICE 'porro' in reliquum, deinde uel in futurum. porro enim ordinis et 15 temporis aduerbium est, non coniunctio.

336 38 1 AV MI HOMO SANVSNE ES hoc ex persona nutricis legendum est: illa enim dissimulandam rem putat. 2 MI pro meus.

337 39 AN HOC PROFERENDVM TIBI VIDETVR <*****> 20

340 42 1 TVA FAMA ET GNATAE VITA tibi enim crimini erit uitiatam esse filiam, illi uero etiam oberit. 2 Et utrum 'uitam' salutem dicit? 3 IN DVBIVM in periculum.

341 43 FATEATVR uitiasse filiam. et complexio est δὲ-πλευρος oratoria, in qua utrum concesseris, contrarium 25

1 o del. C, om. V | elipticos V (dett.), **** C || 2 quid tale V || 3 SITAE ERANT] se—puerum (= v. 35) C || 4 in om. V (dett.) | positum om. C || 5 QVI—PVERVM hic om. C || 6 dixit om. C | diuinabat—quia om. C || 7 esset V (dett.) || 8 nasci om. C || 9 exaggerandum C || 11 MITTE AC] hoc C | quod ad honorem C, ad hanc rem quod V || 13 sentit] sciunt C || 14 ubi] cui C | opus est V (dett.) || 15 uel deinde C | in futurum <accius in clitemestra> (post 4 Vergilius leguntur) C || 16 non] et C; cf. *Hec. III 1, 20* || 18 est om. C || 20 proferendum hoc V | lac. sign. Klotz || 21 uitam C, uita <scilicet> V || 22 et unam salutem utrum dic C || 24 est om. V | diupleuros V, dep *** C || 25 in qua utrum *Steph.*: in quantum C, et qua quod V | concesseris *W.*: senseris *codd.*; cf. *Cic. de inv. I 29, 45; Rhet. l. m. 233, 10; 414, 9* | contrarium om. V

tollis cogiturque quod ex altera parte sit, hoc est tacere.

342 44 †QVAPROPTER QVOQVO FACTO† congrue et pro persona et pro muliere et in malis constantem esse demonstrat.

343 45 NON FACIAM 'non faciam' dixit pro 'non tacebo', quasi tacere actionem aliquam habeat. sed moralis significatio est et communis omnibus, sicut aduocatum dicimus male fecisse, quia tacuerit.

344 46 1 PEIORE RES LOCO NON POTEST ESSE satis argute 10 poeta facit inter Getam et Sostratam sententias ex perturbatione nutare. 2 QVAM IN QVO NVNC SITA EST causa nihil timendi.

345 47 1 PRIMVM INDOTATA EST ratio subiecta est causae. 2 *Et* 'indotatam' modo pauperem dicit. 3 TVM QVAE 15 SECVNDA EI DOS ERAT uidelicet 'pro uirgine dari nuptum'.

4 *Et* incerta distinctio est; etenim 'erat' <si> distinguimus, his audiendum 'pro uirgine dari nuptum'.

346 48 1 NON POTEST iungemus 'dari nuptum <non potest'. 2 PRO VIRGINE DARI NVPTVM id est uirgo, ut 0 (*Hec. prol. I 5*) 'nunc plane est pro noua' id est noua.

3 <An> nec uirgo nec pro uirgine potest nubere? nec uirgo quia uitata est, nec pro uirgine quia diffamata est res.

1 tollas *C* | cogerisque *V* (*dett.*) | fit *C* | hoc conticere *V* (*dett.*) || 3 *schol. pertinet ad* AH MINIME GENTIVM NON FACIAM | pro] qua *C* || 4 et 2.] hoc dictum est eamque *V* (*dett.*) | demonstratur *V* (*dett.*) || 7 aliquam actionem *V* || 8 sicut] cum *C* || 9 quia *ex quod corr. C*, cum *V* (*dett.*) || 10 RES — ESSE] nunc loco res potestas se *C*, res loco esse non potest *V* || 11 respondit et in *mg.* al' facit *C*, hic *om. V* (*dett.*) || 12 nutare *Steph.*: mutare *C*, facit *V* (*dett.*) || 14 causae *Steph.*: causa *C*, cum *V* (*dett.*) || 15 tunc quod *C* || 16 dos ei *V* | uidet dari pro uirgine *V* || 17 si *add. W.* | distinguimus *om. V* (*dett.*) || 18 audiendum <est> *V* (*dett.*) | pro uirgine dari] dari autem *V* (*dett.*) || 19 iungendum <sed pro uirgini> *V* (*dett.*) | non — NVPTVM *add. W.*; distinguendum est unde pro uirgine *inser. V* (*dett.*) || 21 est 2. *om. C* || 22 An *add. W.* (aut *Steph.*); hec ergo *inser. V* (*dett.*) | nubere potest *V* | nec] non *V* (*dett.*) || 23 res diffamata est *V*

- 347 **49** 1 SI INFITIAS IBIT si negabit. 2 TESTIS EST MECVM ANVLVS < noua > locutio, hoc est: pro me testis est. 3 < An 'testis est' > mecum' hoc < est >: testes sumus? sed melius quod supra.
- 348 **50** POSTREMO QVANDO EGO CONSCIA SVM M. 'quando' 5 pro quoniam uel quandoquidem.
- 349 **51** 1 NEQVE REM VLLAM hoc est internuntium, pactum, donum aut promissum. 2 *Et* bene totum execratiue dixit, ut alii < a tali > facinore abhorreant. 3 ILLA filia scilicet. 10
- 350 **52** 1 EXPERIAR apud iudices agam. 2 QVID ISTIC uerbum est aegre consentientis, quasi qui dicat: quid istic resistam? 3 ACCEDO VT MELIUS DICAS hoc est: ut consentiam, ueluti melius potens sis dicere. 4 QVANTVM POTES deest 'cito', ut sit: quantum potes cito abi. 15
- 351 **53** 1 ATQVE HEGIONI apud Menandrum Sostratae frater inducitur. 2 HUIVS filiae suae scilicet.
- 352 **54** 1 SIMVLO nomen patris puellae est, diminutium a Simo uel a Simone. et nota nomen in palliata fabula Latine diminutum. 2 SIMVLO FVIT SVMMVS 'summus' an 20 ad cognatum an ad amicum refertur? an absolute, ut in Eunucho (*II* 2, 39—40) 'plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnatho'? 3 ET NOS COLVIT MAXIME miserabilius 'coluit' quam si diceret 'colit'. Vergilius (*Aen. IX* 300) 'per caput h. i., p. q. p. a. s.' colere 25

1 inficiabit C || 2 noua *add.* W | <haec sic capienda est> hoc est <anulus> V (*dett.*) || 3 An testis est *add.* W | mecum hoc est W.; hoc mecum C, uel sic anulus mecum V (*dett.*) || 5 postremum C | mihi sum V (*dett.*) || 6 quoniam] quam C | quando <pro> quidem V (*dett.*) || 8 donum V, domi C || 9 a tali *add.* W.; a *ex cod. Huls. suppl. Westerh.* || 11 istuc *codd.* || 12 agere C, (*ante corr.*) V | qui Steph.: p C, om. V | istuc *codd.* || 14 ueluti C, *cod. Huls.*, uel ut V; uelut qui Steph. || 15 deest] id est V | ut—cito om. V¹ | potes cito] potest C || 18 simulus V | est om. V || 20 diminutium (*post simvlo*) C | an om. C || 21 absolute C, -te <ponitur> V (*dett.*) || 24 maxime <et> *codd.* | miserabilius <dictum est> V (*dett.*)

autem et maioribus et minoribus conuenit, ut (*Verg. Aen. I 16*) 'posthabita coluisse Samo'.

353 **55** 1 NOS monosyllabo finit exprimens uultuosam pronuntiationem. 2 TV MEA CANTHARA tristis ac seriae feminae blandimentum est 'mea' magis quam pronomen possessiuum. deest enim 'cara' uel quid tale, quod additum pronomen faceret 'mea'.

354 **56** 1 CVRRE mire dictum aniculae 'curre'. 2 VT CVM OPVS SIT hoc est: cum adesse coeperit partus. 3 NE IN MORA NOBIS SIET <bona> locutio. 10

3.

355 **1** DISPERII CTESIPHONEM AVDIVI FILIVM hic ostenditur, quod seueri homines ac recti et honesti tenaces uel ridiculi sint uel odio habeantur, quoquo accesserint. magno autem affectu et quasi exclamans addidit 'filium', quasi causam redderet, cur dixerit 'disperii'. 15

356 **2** VNA FVISSE IN RAPTIONE CVM AESCHINO οἰονομία, in qua ostenditur, quantum commouebitur Demea ipsa re comperta, cum ex parua rei suspicione tantum se afficiat. raptio autem ad personam refertur, rapina ad rem, raptus ad stuprum, si proprie uolumus loqui. 20

357 **3** 1 ID MISERO RESTAT bene 'restat', tamquam iam summum mali sit Aeschinum esse corruptum. 2 Et 'misero mihi' quasi qui nihil nesciat nihil curante Micione. 3 SI ILLVM POTES non dubitat uelle et ideo 'potest' dicit.

1 et 1.] in C || 3 monosyllabo V, monosyllaba C | finit om. C | uultuosam exprimens V (dett.) || 4 tristis] obstetricem ne in mora nobis sciet C || 5 mea om. C | magis] potius V (dett.) || 6 quo addito V (dett.) || 7 faceret] staret V, sonet dett. || 8 dictum <est> V (dett.) | ancillae (-a C) codd., corr. Teuber | vt om. C || 9 hoc est om. C | partus] pater C || 10 sies C | bona add. Schoell | locutio <qualis supra> V (dett.) || 13 sunt codd., corr. W. || 14 exclamantis V || 15 causa reddetur C || 16 oeconomia V (dett.), ***** C || 21 misero id restat C || 23 nesciat] sentiat V (dett.) || 24 dicit potest V

- 358 4 1 QVI ALICVI REI EST recte, de hoc enim supra dixit (*I 2, 14—15*) ‘non fratrem uidet rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?’ 2 ETIAM EVM AD NEQUITIAM ADDUCERE quasi inuitum dixit non ‘uocare’ sed ‘adducere’. ducimus enim etiam orantes, adducimus inuitos. nequitia autem proprie libidiosa inertia dicta est, quod nihil queat nullique rei apta sit. *unde et nugae, quod nihil agant uel a non agendo.*
- 359 5 1 VBI EGO ILLVM QVAERAM C. A. non ‘isse’ eum dicit sed ‘abductum’ esse, ut adhuc culpa non sit illius. 10
2 IN GANEVM ‘ganeum’ ueteres tabernam meretricum dixerunt ἀπὸ τῆς γαίας, τοῦτέστι γῆς, eo quidem quod ipsa sit in terra, non ut cenacula superius. *unde et taberna quasi trabena a ualidioribus dicta trabibus, quibus superiora suspensa sunt.* 15
- 360 6 1 PERSVASIT ILLE IMPVRVS suademus facilia, persuademus difficilia. 2 *Et suadere facientis est, persuadere perfacientis.* 3 ‘Impurus’ pro improbo ponitur apud Terentium. 4 *Et hic quoque excusata uoluntas est Ctesiphonis, cui a maiore fratre et improbo ingesta sit persuasione nequitia.* 20
- 361 7 1 SED ECCVM SYRVM IRE VIDEO ‘ire’ et abire et uenire significat. 2 IRE VIDEO ‘ire’ pro uenire, ut (*Verg. Aen. VI 392*) ‘nec uero Aeacidem me sum l. e.’
- 362 8 1 ATQVE HERCLE HIC DE GREGE ILLO EST figura 25
ἐπανάληψις. 2 DE GREGE ILLO EST ordo uel bonorum

1 alicuius *V (dett.)* | enim de hoc *codd., corr. Schoell* || 2 dicit supra *C* || 5 orantes *C, cod. Cuiac. et Huls., uolentes V (dett.)* || 6 <et> inertia ducta (*om. est C* || 7 queant et apti sunt *C* || 8 a *om. C* || 9 c. A. *om. C* | isse eum dicit *W*: is secundus *C, // isse (inisse dett.) dicit V* || 10 adductum | ut *W*: et *C, quasi V (dett.)* || 11 ganeum post ueteres *V (dett.), om. C* | meretricum tabernam *V* || 12 ἀπὸ τῆς αἰἰας (*corr. Sabbad.*) τοῦτέστι γῆς *M*⁴ (ἀπὸ τῆς γῆς *ed. pr.*; ἀ. τ. γἰς τοῦτέστι τῆς γῆς *Steph.*): ***** *CV* | eo quidem *W*: equidem *C, om. V (dett.)* | ipse *C* || 13 et *om. V* || 14 trabena *Steph.*: trabea *V (dett.)*, in trabea *C* || 16 persuasisse *C* || 19 est uoluntas *V* || 24 Alciden *Verg.* || 25 HIC *om. C* | est post figura *C* || 26 ἐπανάληψις *Lindenbr.*: ***** *V, om. C* | bonorum] seruorum *C*

uel malorum dicitur et grauium, ut equester ordo, senatorius ordo; grex uel bonorum uel malorum et leuium est, ut Cicero (*in Catil. II 10, 23*) 'in his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique uersantur'.

363 9 1 QVAERITARE instanter quaerere. 2 CARNIFEX 5
pro ganeo positum est.

364 10 NON OSTENDAM ID ME VELLE scilicet 'scire ubi siet'.

365 11 1 QVO PACTO HABERET ENARRAMVS ORDINE hoc recte, quia dixerat Micio (*I 2, 73—74*) 'nisi quicquid est uolo scire atque hominem conuenire, si apud forum est'. 10

2 ENARRAMVS pro 'enarrauimus', ut (*Verg. Aen. III 3*) 'omnis humo fumat N. T.' 3 Et ORDINE bene, quia simpliciter fatetur. fallax autem et captiosa narratio est, quando timemus fateri.

366 12 NIHIL QVICQVAM VIDI LAETIVS quartum *παρέλκων*. 15

367 13 1 HOMINIS STVLITIAM scilicet quia laetatur ignorans 'ubi Aeschinus siet' (*I 2, 2*). 2 COLLAUDAUIT FILIVM plus est: non solum non accusauit, sed et 'collaudauit'.

369 15 1 DISRVMPOR mire: his enim uerbis commouetur 'collaudauit' et 'egit gratias'. et uide *αἰξήσω* stomachi 20 reseruatam. 2 ARGENTVM ENVMERAVIT contra illud est (*I 1, 37*) 'cur tu his rebus sumptum suggeris'? 3 Et non solum inquit 'annumerauit', sed quod peius est 'ilico'.

371 17 ID DISTRIBUTVM SANE EST EX SENTENTIA 'distributum' in diuersa tributum, hoc est dispersitum per pulmentaria.

372 18 HVIC MANDES SI QUID RECTE CVRATVM VELIS *εἰρω-*

1 <grex> dicitur *V (dett.)* || 2 <etiam> grex *V (dett.)* | uel bonorum *om. V (dett.)* | uel malorum *om. C* | et leuium *Steph.*: uel (*sic et cod. Cuiac.*) lenonum *codd.*; et leuiorum *Schoell* || 3 bonis *deest ap. Cic.* || 4 aleatores <omnes adulteri> *Cic.* || 7 me id *C* | sit *V (dett.)* || 8 <se> haberet *V (dett.)* || 9 certe *C* || 11 <et> enarramus *V (dett.)* || 13 fallax autem] quia fallax *C* || 14 quando *W.*: quod *codd.* || 15 quartum *pareleon V (dett.)*, ***** *C* || 16 ignorans *om. C* || 17 sit *V (dett.)* | plus <additum> est non <enim> *V (dett.)* || 18 non *om. C* || 19 enim his *C* || 20 auxesim *V (dett.)*, *om. C* || 23 enumerauit *V (dett.)* || 25 est *om. C* | dispartitum *V* || 27 ironia *V (dett.)*, **** *C*

vela est maioris stomachi, quia ille dixit 'ex sententia distributum', id est, ut iudicat Demea, non distributum <sed> dilapidatum. sic alibi (*Phorm. II 1, 57*) 'columnen familiae, bone custos, salue'.

373 19 1 HEM DEMA 'hem' interiectio est commoti et 5
quasi percussi re subita et noua. 2 QUID AGITVR blandientis est, non interrogantis, ut alibi (*V 5, 4*) 'o noster, quid fit? quid agitur?'

374 20 1 NEQVEO MIRARI SATIS mira sunt etiam illa, quae uehementer praua sunt, et ideo 'mirari' pro horrere 10
ac reprehendere positum est. 2 Et RATIONEM *ιδιωτικῶς* dixit malam, cum non sit ratio nisi bona. sed sic loquitur populus.

375 21 1 EST HERCLE INEPTA hoc ad senem. 2 NE DICAM DOLO ne mentiar, hoc est quasi ex contrario dicere 15
uidear, sed ut sedulo dicam. 3 ATQVE ABSVRDA ineptum est stultum tantum, absurdum quod et stultum est et in ipsa stultitia diuersum et quasi repugnans sibi. sic ergo locutus est, ut uideatur ineptam rationem ad Aeschinum referre, absurdam ad Micionem, quem iam 20
stultum fieri <non> contrarium senectuti est.

377 23 1 CONGRVM ISTVM MAXIMVM *διαστολή*, quia erant alii non maximi; ut e contrario (*Verg. Geo. II 99*) 'argitisque minor', quia est et maior. nam 'istum' quod ait *δεικτικόν* est; uideatur enim ostendere digito, quem dicat. 25

2 IN AQUA SINITO LVDERE PAVLISPER sic ostenditur bene obsonasse, qui uiuos attulit pisces; nam non ludit piscis nisi uiuus.

2 iudicat Klotz: inducat C, indicat V (dett.) || 3 sed add. W. | bone custos, salue, columnen uero familiae Ter. || 6 percussi (ante corr.) C || 7 est om. C || 8 o noster om. V || 10 parua C || 11 *ιδιωτικῶς* Steph.: **** C (dett.), rationem V || 12 sic | nunc C || 14 est om. C || 15 quasi ex | et quasi C, ex V (dett.) || 16 uidear om. C || 17 quia C | est om. C || 18 sic — est om. C; delendum? || 20 referre post Micionem C || 21 fieri stultum V | non contrarium Schoell; consentaneum Westerh. || 22 *διαστολή* — 24 ait om. C | diastole L, diascole V || 25 dicticon codd. | quem dicat om. C || 27 obsonans se codd., corr. ed. pr. | piscis om. C

- 379 **25** 1 PRIVS NOLO superbe et pro auctoritate non dixit 'non oportet' sed 'nolo'. subauditur autem 'purgari eum'.
 2 *Et* nihil ex mora corruptelae accessurum pisci ex eo ostendit, quod ait 'ludere', hoc est et uiuere et non laesum uiuere; non enim dixit 'natate', quod possunt etiam languidi pisces. ipse etiam planum fecit, quid sit 'purga' dicendo 'exossabitur'. 'purga' igitur exossa significat, non ut quidam putant 'exossabitur' comedetur. 3 MIHI QUIDEM NON PLACET rursus hoc ad senem. et uide quam totum superbe et confidenter dixerit ob amicitiam omnium dominorum excepto uno Demea, quem tam de illis contemnit.
- 380 **26** 1 SALSAMENTA hoc ad discipulum. 2 SALSAMENTA aut salsi pisces aut lardum. 3 SALSAMENTA HAEC STEPHANIO in tota comoedia opera danda est, ut stomachetur 15 Demea, excepto quod se ipse in fine commutat. haec ergo causa est, quare Syrus quoque illi obicitur magnifice inferens se ut luxuriosum licentemque seruum, praesertim qui adolescentum paedagogus fuerit.
- 382 **28** 1 VTRVM STVDIONE aut ordo est 'utrumne' aut est *παράλογον* tertium aut uero per *ἄλλειψιν* accipitur, quasi dicat 'utrum est?' aut 'utrum uerum est?' quod qui accipit, 'utrum' subdistinguat et separet a sequentibus necesse est. 2 VTRVM STVDIONE aut 'utrum' superuacuum est aut 'ne' aut certe *τηῆς* figura est pro 'utrumne'. 3 STVDIONE ID SIBI HABET si sciens laedit filium?
 4 LAVDI PVTAT quia decipit.

1 uolo *V* || 2 non *om.* *V* | sed nolo subauditur *V*, subauditur nolo *C* || 4 est *om.* *C* || 5 etiam possunt *V* || 6 etiam] insuper *V* (*dett.*) || 8 ut *om.* *C* || 9 rursus *Rabbou*: plus *codd.*; cf. *schol.* 21, 1 || 10 dixerit *om.* *C*; *del.*? || 11 tam] tamen *V*; tantum *edd.* || 14 pisces <sunt> *V* (*dett.*) | SALSAMENTA *om.* *C* || 18 se *om.* *C* || 19 fuit *C* || 20 -NE *om.* *C* | aut est *parelcon* tertium *V* (*dett.*), autem **** *C* || 21 elipsim *V* (*dett.*), **** *C* || 22 aut] ad *C* | uersum *codd.*, corr. *Steph.* || 23 utrum <studione> *V* (*dett.*; corr. *Steph.*), *om.* *C* || 24 necesse est *om.* *C*; *del.*? | VTRVM STVDIONE *om.* *V* (*dett.*) || 25 *τηῆς* *Steph.*: **** *codd.* | ne utrum pro *C* || 26 habet <studio> *C* | laedit] ludi *C*

- 383 **29** 1 SI PERDIDERIT GNATVM et magno affectu non dixit 'Aeschinum' et mire non addidit, cuius gnatum. 2 VAE MISERO MIHI hoc est quod supra dixit (*I 2, 57*) 'aegre est, alienus non sum'.
- 384 **30** VIDERE VIDEOR IAM DIEM ILLVM 'illum' dixit quasi 5 quendam tristem ac funestum.
- 386 **32** NON QVOD ANTE PEDES MODO EST VIDERE hoc sumpsit poeta de illo in physicum peruulgato ancillae dicto (*Ennius, Iphig. 8 Ribb.³; scen. v. 244 V.²*) 'quod ante pedes est, non vident: caeli scrutantur plagas'. 10
- 387 **33** SED ETIAM ILLA QVAE FVTVRA SVNT magis ridicula est assentatio, si quis maxime laudetur quibus maxime caret.
- 388 **34** QVID ISTAEC IAM PENES VOS PSALTRIA EST dicendo 'istaec' ostendit iamdudum haec se indignari. 15
- 389 **35** 1 ELLAM INTVS ut (*Andr. V 2, 14*) 'ellum confidens catus'. 2 AN DOMI EST HABITVRVS proprie, quia haberi uxor dicitur et haberi mulier, cum coit. 3 CREDO VT EST DEMENTIA sic et in Eunucho (*III 3, 19*): et nominatiuus et septimus casus potest esse. si septimus, 20 subaudias 'praeditus' aut quid tale; sed melius nominatiuum accipimus casum.
- 390 **36** 1 INEPTA LENITAS PATRIS ET FACILITAS PRAVA 'lenitas' ad permittendum, 'facilitas' ad ignoscendum. 2 Sic quidam; sed ego lenitatem ad Micionem refero, 25 qui haec leniter patitur, facilitatem ad Aeschinum, cui haec per licentiam facilitas datur. prauum autem est

1 si *om. C* | et magno *om. C* || 7 ANTE — EST] est modo *C* || 8 in physicum *Lindenbr.*: in (*om. C*) *syrum codd.*; in Syrium (*sc. Pherecydem*) *Schoell* | peruulgato *V (dett.)* | ancillae] *Achillae Schopen*, -llis *L. Mueller, at cf. Platon. Theaet. 174A 'ἄσχεπαιρίσ'*; *Vahlen ad Enn.* || 10 uidet . . . scrutatur *V* || 16 ELLAM] est iam (*etiam C*) *codd.* || 18 habere 1. *CV* || 19 Eunucho] eam se intendit esse ut est dementia *add. V (dett.)* | et nominatiuus casus esse potest et ablatiuus. si ablatiuus *V (dett.)* || 20 <sed> si *C* | septimus *om. C* || 21 subaudimus (*post tale*) *V (dett.)* || 23 PATRIS *om. C* || 24 <facultas uel (facilo -i- *C*)> *facilitas CV, cod. Cuiac.* || 26 patiatu *C* | facultatem *V (dett.)*, *cod. Cuiac.* || 27 facultas *V (dett.)*

quod et ipsum laedit facientem, malum quod alios tantum.

391 37 1 FRATRIS ME QUIDEM PIGET PVDETQVE 'pudet' in his quae turpiter facit, 'piget' in his quae cum damno ac malo. 2 *Et* pudere ad dedecus, pigere ad dolorem 5 refertur. 3 Pudet quod turpe est, piget quod dolet.

392 38 NIMIVM INTER VOS DEMA *μεταδιόρθωσις*: nunc enim redditum est quod supra (v. 31 sqq.) debebatur. et praeterea repetendo 'nimium' confirmavit superius dictum et τὸ *κρεμύμενον* soluit. 10

394 40 1 TV QVANTVS<QVANTVS> id est quantuscumque. 2 NIHIL NISI SAPIENTIA ridicule prius additum 'nihil' quam quicquam laudis nomine; deinde si 'sapiens' dixisset, non tanta esset irrisio. 3 Sed *ὑπερβολή*: stultus es. 4 NIHIL NISI SAPIENTIA ES ILLE SOMNIVM nec tu 'sapiens' sed 'sapientia', nec ille 'somniculosus', sed 'somnia': *ὑπερβολή*.

395 41 1 SINERES VERO ILLVM TVVM ab argumento fabulae (cf. I 2, 28) repetit 'sineres' nunc. 2 *Et εἰρωνικῶς* interrogat. 20

396 42 1 TOTIS SEX MENSIBVS 'totis' quasi longi sint. 2 Hoc est integris, ut ne unum quidem diem minus a sex mensibus sciat, quid coepturus sit filius: nimis comica et moralis asseueratio.

397 43 1 QVAM ILLE QVICQVAM COEPERIT multum dixit et 25 ante sex menses et 'olfecissem' et 'prius quam coe-

1 aliis C, (ante corr.) V || 3 <et> fratris C | mei C, mei me V (dett.) | pudet pigetque dett. cum Ter.; sic et scholiasta legit | pudet post 5 malo C || 5 *Et pudere* | pudere etiam V (dett.) || 6 est om. C || 7 *μεταδιόρθωσις* Lindenbr.: ***** codd.; an ἐπιδ.? cf. Rhet. l. m. 72, 3 || 9 dictum et om. C || 10 TO CPÉMANE non Lindenbr. (ex cod. Cuiac.; corr. Westerh.): **** a me non C, ***** non V || 11 est om. C || 14 yperboles C, cod. Cuiac., **** V | es] est V (dett.), om. C || 16 <pro> sapientia C | nec om. C || 17 yperbole V (dett.), **** C || 18 VERO om. V || 19 sineres nunc] se nunc C, sinerem V (dett.) | et ironicos V (dett.), **** C || 21 totis — 23 mensibus om. C || 22 integri V; corr. Steph. || 23 scio C | quod CV

perit'. 2 <COEPERIT> non 'olfecerit'. 3 *Et* totum
 ridicule; nam quid olfecisset, qui nondum quicquam scire
 coepisset cuiusque naribus nihil obiectum fuisset? nam
 ideo nares dictae a naritate, quia nos odoratu doceant
 praesto et prope esse, quod oculi adhuc non vident. 5

398 44 1 VIGILANTIAM TVAM TV MIHI NARRAS id est: quam
 maxime scio. 2 SIC SIET MODO VT NVNC EST non dicit
 qui. ergo respice ad argumentum (*I 2, 58sqg.*) et ridebis
 haec optantem Demean.

399 45 VT QVISQVE SVVM VVLT ESSE ITA EST hae sunt 10
 sententiae et semper hyperbolicae et pro personis ridi-
 culae. Plautus in Milite glorioso (*I 68*) 'nimia est
 miseria, nimis pulchrum esse hominem'.

400 46 1 QVID EVM VIDISTIN HODIE 'quid eum?' initium
 interrogationis futurae de persona alicuius. sic in Heau- 15
 tontimorumeno (*V 1, 77*) 'sed Syrum — Quid eum?'
 2 TVVMNE FILIVM hoc clare. 3 TVVMNE FILIVM moris
 est, ut qui cogitat quid respondeat, interrogatione re-
 moretur.

401 47 1 ABIGAM HINC RVS ut pecudem dixit 'abigam', 20
 non ut hominem 'mittam'. 2 ABIGAM hoc lentius.
 3 *Et* 'abigam' dixit, unde abactores dicti. Cicero in
 Verrinis (*II, I 10, 28*) 'equarum greges istum abigendos
 curasse'. 4 IAM DVDVM ALIQUID RVRI hoc clare.
 5 ALIQUID RVRI AGERE ARBITROR hoc plus est quam 'illic 25
 esse': vult enim cum laude eius loqui, ut supra (*I 2, 15*)
 'rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium'. 6 *Et*
 'agere' proprie dixit, nam ab agendo ager dictus est,
 quod in eo multa agenda sunt.

1 COEPERIT *add. Schoell; cf. II 2, 30²* || 2 qui nondum quicquam
 V (*dett.*), quia ille necdum cepisset C || 3 cuiusque — fuisset om. C ||
 4 a naritate dictae <sunt> V (*dett.*) | praesto] sero C || 5 quod]
 ut C | adhuc oculi V || 7 modo — dicit om. C || 8 qui *ed. pr.*:
 quam C, quae V | ergo] sed V (*dett.*) | et ridebis om. V¹ | hoc V ||
 10 hec C || 11 sententiae sunt V | semper om. V | hyperbolice V
 -boles C || 14 uidisti V || 16 quidem (quidne V) meum *codd.* ||
 18 ut om. C | respondeat <et> C || 20 hinc] sic et *Ad. IV 2, 14* ||
 22 abactores V, actores C | dicti <sunt> V (*dett.*) || 26 ut] et C

- 402 **48** QVEM EGOMET PRODVXI mutata praepositione non
'deduxi' sed 'produxi' dixit, id est porro duxi.
- 403 **49** METVI NE HAERERET HIC et haec translatio ut
subleuat Ctesiphonem ita Aeschino inuidiosa est; nam haer-
ret auis non animo nec uoluntate, sed uisco decipientis 5
aucupis.
- 404 **50** 1 QUID AVTEM 'quid' quare uel ob quam causam.
Vergilius (*Aen. I 518*) 'quid ueniant'. cui contrarium
est idem significans 'id [quod] te oro' (*Andr. III 3, 24*).
- 405 **51** 1 NIHIL RETICUIT mirum enim minorem fratrem 10
non pepernisse maiori nec reticuisse quidquid erat opus.
- 407 **53** 1 COEPIT CLAMARE ἤθιζῶς totum, et 'coepit cla-
mare' et quod sequitur.
- 404 **50** 2 ADORTVS EST IVRGIO aggredimur de longinquo,
adorimur ex insidiis et ex proximo. nam adoriri est 15
quasi ad aliquem oriri, id est exsurgere.
- 405 **51** 2 DE PSALTRIA ISTAC hic mire senem imitatus
est et memoriter, quia ille dixerat (*v. 34*) 'quid? istaec
iam penes uos psaltria est?'
- 406 **52** 1 INTERVENIT HOMO DE IMPROVISO interuenire 20
est in medio negotio quasi ex insidiis superuenire et oppri-
mere in ipso actu eos, qui rem celatam uellent. 2 *Et*
uide, quam oratorie narret gestionem rei, quae numquam
facta sit; his enim fides fit.
- 407 **53** 2 AESCHINE HAECINE FLAGITIA FACERE TE a per- 25
sona accusatio. et uide pondus in nomine Aeschini.
- 408 **54** 1 HAEC TE ADMITTERE αὐξήσεις, nam plus est 'ad-

1 perduxi V, duxi C; cf. etiam IV 2, 21 || 2 perduxi V |
dixit id est] et C || 5 auis non animo nec Lindenbr.: aumo
non non a C, non animo nec V (dett.) || 8 ueniat CV || 9 idem
significans cod. Cuiac., id est significat C, cod. Huls., in signi-
ficatione V (dett.) | quod secl. W.; cf. schol. ad Andr. l. || 10 mi-
norem enim C || 12 ethicos V (dett.), **** C | clamare <quam>
C || 14 iurgio est V || 23 narratorie C | quae] quia C || 24 is
enim fides sit C (corr. Steph.), om. V (dett.); cf. infra || 25 AE-
SCHINE om. C | te <et> C, te <fides est et> V (dett.); cf. supra ||
26 accusatio a persona V (dett.) || 27 TE om. V | auxesis V
(dett.), om. C | est om. C

mittere' quam 'facere'. 2 HAEC TE ADMITTERE INDIGNA pronum est haec statim credere Demeam de eo, quem et superius (*I 2, 14—15*) laudauerit 'non fratrem uidet rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?', unde mira poetae arte et initia et media et postrema sibi congruunt 5 atque respondent.

409 55 LACRIMOR PRAE GAUDIO immoderata laetitia et maxime parentum lacrimas habet. recte ergo additum 'gaudio', quia solum 'lacrimor' maerorem significat.

410 56 NON TV HOC ARGENTVM PERDIS SED VITAM TVAM 10 haec figura oratoria *δευόρης* dicitur; etenim ostenditur non esse mediocre quod factum est.

411 57 HVI quasi admiretur ipse, quae narrat.

412 58 1 SYRE PRAECEPTORVM PLENVS EST ISTORVM ILLE uide Demeam non desinere culpam Aeschini in Micionem 15 conferre, cum e contrario praeceptorum suorum uult esse quod sapit Ctesipho. 2 *Et* ISTORVM quae dicis scilicet (*v. 56*) 'non tu hoc argentum perdis' etc. 3 PHI interiectio est mirantis.

413 59 1 DOMI HABVIT VNDE DISCERET id est te. 2 FIT 20 SEDVLO *ἠδυνῶς* dictum est 'fit'. 3 *Et* SEDVLO sine dolo, id est instanter, quia neglegentes dolosi dicuntur.

415 61 INSPICERE TAMQVAM IN SPECVLVM VITAS HOMINVM IYBEO uidendum, an recte 'speculum' induxerit, cum alienas uitas dicit inspiciendas esse; nisi forte hoc ad 25

1 quam facere *om. C* | *TE om. V* || 3 uidet fratrem *V (dett.)* || 7 lacrimor *C (sic et schol. Pers. II 54)*, lacrimo *V (dett.; codd. Ter.)* | et moderata sententia *C* || 8 habet lacrimas <suas> *Lact. Plac. ad Stat. Theb. V 728* | additum <est> *V (dett.)* || 9 quia] sed *C* | lacrimo solum *V (dett.)* || 11 *δευόρης Steph.: ***** CV* | etenim *W.*: et unam *C*, et simul *V (dett.)* || 13 huic *CV* | quae] qui *C* || 14 ILLE] iste *C*, *om. V (dett.)* || 15 demeam *C* || 16 e *Steph.*: me *C*, more *V (dett.)* || 17 ISTORVM] eorum *V (dett.)* | dicis *Steph.*: diis *codd.* | sed *C*, licet *V (dett.)*, *corr. Steph.* || 18 <ut ibi> non *V (dett.)* | hoc *om. V (dett.)* | hui *V (dett.)* || 19 mirantis est *V* || 20 VNDE DISCERET *om. C* | <unde> id est *V (dett.)*, inde *C* | te *cod. Cuiac.*, de *C*, de quo *V (dett.)* || 21 ethicos *V (dett.)*, *om. C* || 23 HOMINVM] omnium *Ter.* || 24 <utrum> uidendum *V (dett.)*

causam admouendi speculi, non ad effectum referemus. nam causa inspiciendi speculi emendatio est uultus, effectus formae per imaginem resultat.

418 **64** 1 HOC LAUDI EST ET HOC VITIO DATVR non philosophice, sed ciuilitate monet; non enim dixit 'hoc bonum est' sed 'hoc laudi est', nec 'hoc malum est' sed 'hoc uitio datur'. 2 Ergo ut idioticus et comicus pater, non ut sapiens et praeceptor.

417 **63** 1 CALLIDE callidus dictus est etiam qui exercet dolos. 2 Callidus dicitur, qui callum sibi usu artis induxerit.

418 **64** 3 ISTAEC RES EST non quam rem gerit Micio; non enim utilem agit. et significat: hoc uerum est, hoc utile est.

419 **65** 1 PORRO AVTEM prope delinitus erat Demea contra institutum argumenti. artificiose igitur poeta subiecit ex persona serui, unde illum ad amaritudinem prouocet. 2 *Et* porro autem, at, uero et huiusmodi principia sunt narrationum, quibus superiora sequentibus conecuntur.

422 **68** 1 NAM ID NOBIS TAM FLAGITIVM EST non dixit 'peccatum' irridens senem, sed 'flagitium'. 2 *Et* quid est 'flagitium'? corrumpi pisces uel talia.

423 **69** QVOD QVEO quod possum. sed sic maluit dicere, ut, <cum> illudentem de sua arte fecisset Syrum, et hac re ostenderet nihil ab illo dici serio; 'quod queo' enim a coquendo *παρόμοιον* sumpsit. sic et infra (v. 72) 'sedulo moneo,

1 non — speculi *om. C* || 4 et *om. V (dett.)* || 6 laudi est] laudatur *C* | est 3. *om. C* || 7 ut idioticus *W.*: uti *dēus C*, ut idiota *V (dett.)* || 9 <nam> callidus *V (dett.)* || 10 callidum *codd.*, *corr. Steph.* | usum *V (dett.)* || 13 enim *om. C* | est <et> hoc *V* || 17 illum *om. C* || 18 *Et om. V (dett.)* | at *Steph.*: aut *V*, adi *C* || 19 narratio *C*, -onum (*ante sunt*) *V* || 20 conuertuntur *C* || 25 cum *add. Goetz* | illudentem *dett.*, (*ante corr.*) *C*, alludentem *V*, (*ex corr.*) *C*, ludentem *cod. Cuiac. (recte?)* | <se> de *V (dett.)* | syrus *codd.*, *corr. W.* | ostenderit *C* || 26 quod queo] coqueo *C* || 27 *παρόμοιον Steph.*: ***** *codd.*

- quae possum pro mea sapientia'. et Ciceronis dictum
(*facete dict. 9 M.*) refertur in eum, qui coqui filius secum
causas agebat 'tu quoque aderas huic causae'; nam apud
ueteres coquus non per C litteram, sed per Q scribebatur.
- 424 70 AD EVNDEM ISTVM PRAECIPIO MODVM arguta imi- 5
tatio ad deridendum Demeam omnium, quae ille serio
supra (*v. 58*) dixerat.
- 425 71 1 HOC SALSVM EST HOC ADVSTVM hoc coniuncte
et contexte dicitur, quia non uicissim Syro assentatur
senex. 2 LAVTVM lau(a)tum. 10
- 427 73 PRO MEA SAPIENTIA διασφραγιῶς 'sapientia' dixit,
quia condimenta gustu et sapore temperant coqui.
- 429 75 INSPICERE IVBEO ET MONEO QUID FACTO OPVS SIET
et hic 'speculum' non ad imaginem uultus, sed ad con-
tuitum contrapositae rei rettulit. 15
- 430 76 1 NOS QVAE FACIMVS non 'coqui' sed 'Micio Aeschi-
nus et familia'. 2 An 'nos' pro domini posuit? an
'nos' pro ego? et hoc melius. 3 SENTIO cum dilatione
et uultuose dicendum 'sentio'. 15
- 431 77 1 VERVM QUID FACIAS 'quid facias' pro: quid 20
faciat unus quisque scilicet. 2 VT HOMO EST ITA MOREM
GERAS utrum seruis aptum prouerbum an amicis, ut
(*Andr. I 1, 41*) 'obsequium amicos, ueritas odium parit'?
3 Et haec sententia modo uelut querela demissa uoce
preferenda est. 25
- 432 78 MENTEM VOBIS MELIOREM DARI πρὸς τὸ '<numquid>

1 cicerō *codd.*, corr. *Steph.* || 2 refert *V (dett.)* || 5 istunc *V (dett.)* | argumentatio *codd.*, corr. *Steph.* || 6 quod *C* | serio ille *V* || 8 hoc falsum hoc aduersum *C* | hoc *om. V* | contexte et coniuncte *V (dett.)* || 9 diuiditur *C*, dicuntur *V (dett., qui supra hec habent)*; corr. *W.* | serio *C* || 10 lautum lautum *C, om. V (dett.)*; corr. *W.* (*cf. Ter. Eun. III 5, 44 et Prisc. G. L. II 459, 11*) || 11 διασφραγιῶς *Steph.*: ***** *codd.* || 12 condimentum *V (dett.)* || 13 SIET] est *C* || 14 hic *om. C* || 15 composite *C* || 17 dominis *C* || 18 cum dilatione et *om. C* || 19 serio *C* || 20 quid facias *om. C* || 21 scilicet *om. C (recte?)* | es ita *V*, ita est *C* || 22 aptum prouerbum <sit> seruis *V (dett.)* | ut <est> *V (dett.)* || 26 πρὸς τὸ *Steph.*: ***** *codd.* | numquid *add. W.*

uis' respondit agresti ueritate; nam respondendum erat 'recte' aut 'ualeas'. sed hic, ne uel abiens blandus esset, pro salutationibus ipsis amara supponit. et memento hunc etiam eundem insalutatum relinquere, qui adueniens paulo ante (*I 2, 1*) nec salutauerit nec resalutauerit fratrem. 5 'meliorem' autem pro bona ac tolerabiliore posuit; non enim bonam credit, ut meliorem optet. sic et Vergilius (*Geo. III 513*) 'di meliora piis e. h. i.'

433 79 1 TV RVS HINC ABIS uult Syrus nosse, an eat.

2 NAM QUID TV HIC AGAS addidit hortatum, ut quam 10 primum abeat. 3 TV RVS HINC ABIS qui consuetudinis memor est, animaduertit has interrogationes non inquirendi causa poni, sed admonitionis loco esse apud eos, quos uelimus abscedere. sic igitur interrogat, ut hortetur, et sic pronuntiat, ut et fiat et amplietur, quod facit. 15

435 81 QVANDO IS QVAM OB REM noua locutio 'is quam ob rem' pro: is propter quem. sic et alibi (*I 1, 24*) 'in eo me oblecto, solum id est carum mihi'.

436 82 1 ILLVM CVRO VNVM cum exceptione 'unum'. et tamen sic loquitur, ut appareat non posse illum sibi imperare obliuionem Aeschini. nam ideirco addidit 'quando ita uult frater, de istoc ipse uiderit'. 2 <QVANDO ITA VULT FRATER DE ISTOC IPSE VIDERIT> amare coeperat et ideo tenet, nam (*I 2, 51—52*) 'ambos curare propemodum reopescere illum est quem dedisti'. 25

438 84 SED QVIS ILLIC EST QVEM VIDEO PROCVL ESTNE HEGIO inuenta causa est, cur non abeat Demea propter

1 feritate *V (dett.)*, *edd.*; male, nam *verus*, non *ferus* est || 3 ipsas amaras *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 4 etiam hunc *V (dett.)* || insalutatos *C* || 5 nec ante *C* || 7 sic et] sicut *C* || 9 nosse] esse *C* || 10 TV *om. V* | HIC AGAS] hinc abis *C* | hortando *V (dett.)* | quam] etiam *C* || 11 TV RVS] supra numquid iturus *C* || 12 es *V (dett.)* | animaduertite *C*, -uerte *V (dett.)*; *corr. ed. pr.* || 14 interrogabat *C* || 15 ampliet *C (corr. W.)*, approbetur *V (dett.)* | facit] rogat *Steph.* || 19 unum (*ante cum*) *V*, uisum *C* || 20 illum non posse *V (dett.)* || 22 isto ipso *V* | QVANDO — VIDERIT *add. W.* | ceperat *C*, coepit *V*; *sc. frater* || 24 curare] amare *C* || 25 est illum *V* | dedisti. *sed*] dedistis *C* || 27 est *om. V*

reliquam fabulae partem, et simul <ut> aliud quod indignetur inueniat. bene autem dubitat esse familiarem ciuem ut multum absens a conspectu ciuium.

- 441 **87** 1 NE ILLIVS MODI MAGNA NOBIS CIVIVM PENVRIA EST 'ne' ualde; 'illius modi' cuiusmodi Hegio est *id est* 5 *qualis*. 2 *Et magna okrovouly* senex laudatur, ut postulationi eius statim adsit fides.
- 443 **89** HAVD CITO MALI QVID ORTVM EX HOC SIT PVBLICE utrum hoc optantis est, ne moriatur, an testimonium uitae hominis numquam obfuturi rei publicae? 10
- 444 **90** VBI ETIAM HVIVS GENERIS <RELIQVIAS> id est paucos ac raros bonos; nam reliquias pro relictis paucisque dicunt. ideo et 'restare' dixit.
- 445 **91** VIVERE ETIAM NVNC LIBET ex hac delectatione ostenditur Demea et quam peccantibus sit amarus ac saeuus 15 et quam facile huius incusationi tamquam graui testimonio crediturus sit et quantum doliturus sit pro Aeschino, qui distat a talibus uiris.

4.

- 447 **1** 1 PRO DI IMMORTALES FACINVS INDIGNVM GETA haec scaena fidem amici erga defunctum, maturitatem senilis 20 orationis et accusationem eius, quem laedere nolit ipse accusator, continet. 2 FACINVS INDIGNVM recte, indignum

1 partem fabulae *C* | ut *add. W.* | aliud <additur> *V (dett.)* | quod *C*, *cod. Cuiac.*, quo *V (dett.)* || 2 inueniat *om. V (dett.)* | esse familiarem *W.*: et familiam (-ia *C*) *codd.* || 3 ut *W.*: et *codd.* || 4 MAGNA — illius modi *om. C* || 5 est hegio *V* || 6 oeconomia *V (dett.)*, ***** *C* || 8 aut *C* | erro] scio *V (dett.)* || 9 optandum *V* | testimonium <est> *V (dett.)* || 10 rei per *V*, re pu *C* || 11 id est] uel *C* || 13 dicunt] dixit *V (dett.)* | ideo et] .i. *C* | dixit] etiam dictum est *V (dett.)* || 14 lubet *V* || 17 sit pro] super *ed. pr.* || 18 distat a *C*, displiceat *V (-cet dett.)* || 20 erga defunctum *C*, circa definitam *V (dett.)* || 22 FACINVS INDIGNVM] indignum *C*, indignum facinus quod (quid *dett.*) narras *V (dett.)* | indignum facinus iam narrauit geta recte *C*, recte iam enim facinus indignum narrauit geta *V (dett.)*

facinus iam narravit Geta (*cf. III 2, 52*); non enim apud spectatores iterum fuerunt dicenda, quae dicta sunt. illud sane admirandum eiusmodi Hegionis uerba induci, qualia esse debuerunt tantum praelaudati uiri et eiusdem Hegionis amici Demeae.

- 448 **2** QUID NARRAS mirantis est, non interrogantis. 5
- 449 **3** 1 O AESCHINE POL HAVD PATERNVN mira maturitas, in qua nescias, utrum magis iniuria facta orbae uirgini an Aeschinum peccasse plus doleat. seruatur enim in Hegione, quod et bonus uir sit et amicus. **2** TAM ILLI-10
BERALE FACTVM hoc est non odisse cui succenseas, laudare homines, factum reprehendere.
- 450 **4** 1 HAVD PATERNVN ISTVC DEDISTI deest 'facinus'.
2 Et DEDISTI pro 'fecisti'; sed sic dicitur in re magna, ut (*Verg. Aen. XII 453—54*) 'dabit ille ruinas a. s. s.' 15
- 451 **5** DE PSALTRIA HAC AVDIVIT sic errat Demea, ut intellegatur, quantum debeat irasci in his, quae inopinata audiet.
- 450 **4** 3 VIDELICET DE PSALTRIA HAC AVDIVIT 'uidelicet' confirmatiuum est. **4** Ut uidelicet uidere licet, sic et 20
scilicet scire licet et ilicet ire licet.
- 452 **6** 1 IS NIHIL PENDIT abundat 'is', ut in Heautontimorumenno (*II 1, 8*) 'perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat facinora!' **2** Aut 'is' pro ipse, sub-
iunctiuium pronomen <pro> minus quam finito. 25
- 453 **7** VTINAM HIC PROPE ADESSET quasi non sibi crederit dicenti (*I 2, 13*) 'in ore est omni populo.'

1 enim] ergo *V (dett.)* || 2 fuerint *V (dett.)* || 4 tantum (-to *C*) praelaudati] tantopere laudati *Steph.* | Hegionis] hominis *Schoell;* fort. *del.* || 5 amici *W.*: ac *codd.*; *cf. III 3, 86* || 7 POL HAVD] aut *C* || 8 iniuriam illatam *V (dett.)* || 9 dolet *codd.*, corr. *Steph.* | in *om. C* || 10 uir bonus *V* || 11 FACTVM] facinus *Ter.* || 13 aut *C* | DEDISTI pro fecisti *Steph.*: deest tu perfecisti *codd.* || 14 sed] uel *C* || 16 DE PSALTRIA *om. C* || 20 est *om. C* || 21 <p>scire *C* | et *om. C* || 22 nihil impendet *C* | in *om. C* || 23 perii *om. V* | is *om. C* || ubi mihi *C* || 24 quae *om. C* || 25 pro *add. W.* | finitum *codd.*, corr. *W.* || 26 non *LP*, nunc *CV*

454 8 1 HAVD SIC AVFERENT quomodo accipimus 'hau
 sic auferent'? an: factum suum auferent? an: nisi correxe-
 rint culpam, non silentio transituros ipsos id ipsum quod
 factum est? 2 *Et* NISI si non significat. 3 sic
 δεικτικόν est. 4 QVAE ILLOS AEQVVM EST subauditur 5
 <'facere'> a superiore per σύλληψιν intellectum.
 5 HAVD SIC AVFERENT id est: leuiter abibunt uel subtra-
 hent culpam. 6 HAVD SIC AVFERENT ciuilis et matura
 comminatio. et est 'sic' δεικτικόν gestum continens leuis-
 simae et paruae significationis. 10

455 9 IN TE SPES OMNIS HEGIO ut narratio non fuerat
 necessaria, ita preces interponendae sunt.

456 10 1 TV ES PATRONVS TV ES PARENS 'patronus' aut
 temporale nomen est defensoris aut certe appellatio, per
 quam ostenditur, quod illi cultus et obsequium debeatur; 15
 est enim nomen ad aliquid. 'parens' autem ueri amoris
 nomen est et aequali loco continet interpretationem.
 2 *Et* uide, quam uigilanter poeta, cum simpliciter matronam
 de absente Hegione loquentem induceret 'coluit nos'
 (III 2, 54) dixit, cum seruus et supplex apud praesentem 20
 loquitur, 'tu es patronus' inquit.

457 11 ILLE TIBI MORIENS NOS COMMENDAVIT SENEX SERUUS
 magnum addidit ueritatis indicium dicendo 'moriens';
 nemo enim moriens non uera loquitur et urgentia, unde
 in iure ultima indicia certiora sunt. sic et alibi (*Andr.* 25

1 HAVD] aut *codd.* | quomodo <ic> V | aut V, om. C ||
 2 an *Steph.*: aut C, sic aut V (*dett.*) | nisi *Westerh.*: si C, sic V ||
 3 tacituros V (*dett.*) | id W.: uel *codd.* || 4 sic om. V || 5 dicti-
 con V, distinctio C | EST om. C || 6 facere *add. Steph.* | ad supe-
 riora *codd., corr. Steph.* | sylepsim V, silepsis in C || 7 aut CV |
 id est] uel C | uel om. C || 8 ciuilis] senilis *Steph.*, at cf. III
 3, 64 ciuilliter || 9 δεικτικόν W.: dictum demonstratio *codd.* ||
 11 fuerit C || 13 PARENS] pater *Ter.* | autem V (*dett.*) || 14 appel-
 latio <est> V (*dett.*) || 15 illuc (illi V) uultus *codd., corr. Steph.* ||
 16 ueri — est om. C || 18 uide om. C | suppliciter V || 20 cum
 <praeterea> V (*dett.*) | etiam V | simplex C || 22 nos tibi mo-
 riens V (*dett.*), uel moriens C | seruus] senex C || 23 addidit
 post indicium V (*dett.*) || 24 moriens om. V (*dett.*) || 25 indicia
 CV, *corr. dett.*

I 5, 62) 'hanc mihi in manum dat, mors continuo ipsam occupat'.

458 **12** 1 SI DESERIS TV PERIMVS proprie quasi patrono, nam socius deficit, parens prodit, patronus deserit. sic Sallustius (*Hist. I fr. 22 M.*) 'post defectionem sociorum et Latii' et (*Verg. Aen. I 251—52*) 'unius ob iram prodimur' et (*Ter. Ad. IV 5, 58*) 'prodidisti et te et illam miseram et gnatum, quod quidem in te fuit'; Plautus (*Curc. IV 3, 15*) 'qui libertos habent, eos deserunt'. hinc et milites, qui defensores patriae debent esse, desertores 10 dicuntur. 2 Haec omnia magnam vim habent, si per singulas partes orationis considerentur, ad commouendum precibus Hegionem.

456 **10** 3 Et TV ES PATRONVS ab honesto; TV ES PARENS a iusto.

458 **12** 3 Et SI DESERIS TV PERIMVS et huic maxime rei 15 respondet contrarie, quae illum maxime commouit, ut (*Verg. Aen. VII 452, cf. 440*) 'en ego uicta situ' et ut (*Aen. XI 392, cf. 366*) 'pulsus ego?' alii πρὸς τὸ 'perimus' τῷ εὐφρημισμῷ responsum putant.

459 **13** 1 SATIS PIE POSSE deest 'facere'. 2 NEQVE ME 20 SATIS PIE POSSE ARBITROR honesta locutio, quae significat: quicquid fecerit pro pietatis debito, illius merito parum esse. sensus autem hic est: neque faciam quod nefas est, ut uos deseram, nec hoc ipsum quod facio, satis pium est pro tanta necessitudine. 3 Et bene addidit 'satis', ut 25 <sit>: etsi pie, non tamen satis.

3 tu deseris <tum> C || 5 defensionem C || 6 et Latii Steph.: relatu (ante sociorum) C, et relatum V (dett.) || 7 et te] te V || 9 qui] ig^r C | liberos V (dett.) | eos] et eos Plaut. || 10 deberent V (L) | desertores det.] si deficient vel signa relinquentes vel sim. deesse putant Schoell et Goetz || 14 <et> tu V | es om. C || 15 Et om. V | dixeris C | rei maxime V (dett.) || 17 contrarie] oratorie V (dett.) | ut] tu C || 18 alii] haud scio an quae superiora scripsit legerit caue 'deserit' (dextris Ter. cod. A), quod suadent et loci Vergiliani et schol. ad Eun. IV 4, 35 | πρὸς τὸ Steph.: **** codd. || 19 τῷ εὐφρημισμῷ Steph.: to. Δy. feniffo M. Y. I C, ***** V (dett.) || 21 PIE] facere add. C | qua V (dett.) || 22 illius W.: illis C, illi V (dett.) || 25 ut sit etsi pie W.: ut et sapiens codd.

- 460 **14** SALVERE HEGIONEM PLVRIMVM IVBEO ideo praeuidit Demea, non praeuisus est, quia oportuit illum audire, quae loqueretur Hegio, et ex illius iam uerbis in indignationem moueri. 'iubeo' autem uolo significat, ab eo quod sequitur id quod praecedit; non iubemus enim nisi quod uoluerimus. et est Homericum (*Il. I 134; cf. III 285*) 'κέλευι δέ με πάντ' ἀποδοῦναι' † εἰδηλομένη γὰρ ἐκτῶρα συνεννιαιενα.†
- 462 **16** MAIOR FILIUS TVVS AESCHINVS artificiosissima postulatio, in qua statim, <ne> Demea diceret nihil ad se hanc querelam pertinere, quippe qui Ctesiphonem curare debeat, infertur causa, cur non dissimulet pater, quia 'filius', quia 'maior' est, quia 'Aeschinus', si quid est in ipso nomine caritatis, quia fratris adoptiuus, quia bonus et liberalis et contra haec quibus laudatus est fecit.
- 463 **17** NEQVE BONI quasi id quod est uel id quod esse debet.
- 464 **18** NEQVE LIBERALIS FNCTVS EST OFFICIVM VIRI quarendum, inter bonum et liberalem quid intersit: an bonus est qui non nocet, liberalis qui etiam prodest? an bonus est qui non peccat in facto, liberalis qui nec in uerbo quidem?
- 466 **20** 1 <AEQVALEM> aequaueum, ὁμήλικα. 2 QVIDNI plus est 'quidni?' quam 'noueram'; nam quasi corripit dubitantem dicendo 'quidni?', ut subaudiatur 'nouerim'.

1 IVBEO] cupio C || 5 iubemur C || 6 homerica C || 7 κέλευε με πάντ' ἀποδοῦναι εἰδηλομένη γὰρ ἐκτῶρα CYNENNIΔIENΔ Ländenbr. ex cod. Cuiac. ut vid.: ***** codd.; Π. XXIII 894 'εἰ σός γε σὺ θυμῷ ἐθέλοις: κέλομαι γὰρ ἔγωγε' in altera parte latere suspicatur Schoell, qui et 'sunt Homericæ' duce C || 9 minor C || 10 ne (ante statim) add. Steph. | Demea diceret om. C || 13 qui maior codd., corr. Steph. | si quidem in ipso C || 14 quia . . . quia] et . . . et C | fratri /// V (dett.) || 15 et et haec om. C | fecit <sed> codd.; fecisset? || 16 uel id Rabbow: uelit codd. || 18 <quia> neque V (dett.) | EST om. C | officio V (dett.) || 19 et liberalem post intersit C || 20 nocet — non om. C || 22 quidem C, cod. Cuiac., quidni id est quid non V (dett.) || 23 AEQVALEM add. Steph. | equeuum C, cod. Cuiac., om. V (dett.) | ὁμήλικα Steph.: **** codd.

3 FILIAM EIVS VIRGINEM <VITIAVIT> uide quantum ualeat
<in> iniuria uel dignitas personarum: non contentus faci-
nre personas ante creditit ponendas.

467 21 HEM interiectio nunc irati est et irati uehementer,
quippe qui aliud uitium audiebat praeter crimina, quae 5
sciebat.

468 22 1 QVOD EST GRAVISSIMVM quia illud graue.
2 AN QVICQVAM EST ETIAM AMPLIUS 'amplius' quantitatis
est, nam ideo 'nondum etiam audisti, quod est grauissi-
mum'. 3 AMPLIUS id est maius. 10

470 24 1 PERSVASIT NOX AMOR VINVM ADVLESCENTIA Plau-
tus in Bacchidibus (I 1, 54—55) 'quid hoc illecebrosius
fieri potest, nox mulier uinum, homini adulescentulo?'
2 Et haec omnia ab impulsione parte dicuntur, non a
ratiocinationis, ideo et 'persuasit' dixit, nam instans per- 15
suasio impulsio dicitur, ut ipse (Andr. I 5, 31) 'dum in
dubio est animus, paulo momento huc uel illuc impellitur'.

471 25 1 HVMANVM EST nihil iam de ea sumptum con-
suetudine est, quod non humanum. et hoc dicere solemus,
ubi peccatum quidem non negamus, sed tolerabile esse 20
dicimus.

470 24 3 PERSVASIT NOX AMOR VINVM ADVLESCENTIA haec
ἐσυνδέρως inferuntur, ut multa uideantur. 4 VINVM
plus dixit 'uinum' quam si 'uinolentia' diceret, ut (III
3, 40—41) 'tu nihil nisi sapientia es, ille somnium'. 25
5 Proximum huic et simile est in Hecyra (I 2, 63—65)
'cum uirgine una adulescens [ut] cubuerit plus potus, se
abstinere ut potuerit? non ueri simile dicis nec uerum
arbitror'. Vergilius (Geo. II 455) 'Bacchus et ad culpam
causas dedit'.

1 uides V (dett.) || 2 in add. Klotz | <qui> non V (dett.) ||
4 nunc om. V | est irati V || 7 EST et V | quia — grauissimum
om. C (dett.) || 9 audis V || 12 quia istoc et fieri <non> potest
Plaut. || 17 uel et C || 18 iam de ea W.: tandem ea codd. ||
19 non om. C || 20 tollerabile est (sic et V ante corr.) post dici-
mus C || 23 ἐσυνδέρως Steph.: **** V, om. C || 24 uinum
om. C || 27 potus se] potuisse codd. || 28 neque V

- 471 **25** 2 VBI SCIT FACTVM id est: intelligit, sentit, quia
 †supra future† peccauerat et quia qui impulsione peccat,
 non peccat ratiocinatione. 3 *Et* hic locus illi rei occur-
 rit: cur ergo tacuisti?
- 472 **26** 1 ORANS OBSECRANS orare est placidos petere, ob- 5
 secrare iratos rogare; unde plus facit 'obsecrans' quam
 'orans', plus uero 'orans' quam 'rogans'. Cicero (*diuin.*
in Caec. I 3) 'rogare et orare'. 2 VENIT IPSE VLTRO
 LACRIMANS mire: 'ad matrem uenit ultro', ne quid leniter
 aut mollius mulier tulisse ac prope pactionem iniisse 10
 uideretur.
- 474 **28** 1 IGNOTVM EST TACITVM EST CREDITVM EST ἀσυν-
 δέτως ut solet per συντολίαν. sic loquitur, ut (*Phor. I*
2, 53 sq.) 'imus uenimus uidemus'. 'ignotum est' autem,
 quod ultro uenerat et lacrimans; 'tacitum est', quod 15
 orabat et obsecrabat; 'creditum est', quod fidem
 dabat et iurabat. 2 *Et* honestius impersonaliter quam
 'ignouimus, tacuimus, credidimus'. 3 VIRGO EX EO COM-
 PRESSV GRAVIDA <FACTA> EST hoc addidit, ne ex uiliore 20
 usu et inhonesta patientia uirginis ad conceptum libido
 peruenerit. et praeterea quia et hoc dici potuit: ille
 quidem uitiauit uirginem, sed quid si ex alio concepit
 postea, quae iam grauida facta est?, idcirco et a uitio
 uirginis tempus ostendit, ut cum facto ratio conueniret.
- 476 **30** 1 ILLE BONVS VIR εἰσρανεῖα indignantis in loco ad- 25
 dita est uerbis ardentibus. 2 ILLE BONVS VIR NOBIS
 PSALTRIAM SI DIS PLACET conclusio accusationis. 3 *Et*

1 SCIT] sit *V* (*dett.*), fit *C* | idem *codd.*, *corr. ed. pr.* | <et>
 sentit *V* (*dett.*) | quia] quod *V* (*dett.*) || 2 †supra future] *fort.*
 superatus furore; inscius futurae rei *Schoell* | peccauerit *V*
 (*dett.*) || 3 non peccat *om. C* | *Et om. V* || 5 <et> obsecrare *C* ||
 8 orare et rogare *codd.* | ipse *Ter.* || 9 mire <et> *V* || 12 ἀσυν-
 δέτως *Steph.*: asyntheton *V* (*dett.*), **** *C* || 13 sintomiam *C*,
 sytomiam *V* | sic] hic *Steph.* || 15 <ad> tacitum *codd.* || 16 ob-
 secrabat <ad> *V* | est] ad *C* | <et> fidem *V* || 17 <dixit> quam
V, quod *C* || 18 eo] hoc *C* | GRAUIDA — hoc *om. C* || 21 per-
 ueniret *V* || 22 si *P*, sit *CV* || 25 VIR *om. C* | ironia *V* (*dett.*),
 **** *C* || 26 uerbis est *C*

'bonus uir' εἰσωνεία quidem est, sed ab eo posita, qui indignetur uirum bonum esse debuisse qui non sit; ut supra (v. 17) 'neque boni neque liberalis functus est officium uiri'. 4 *Et* simul considera, quo nomine Aeschinum uocet, uirum appellans scilicet, qui uult eius certa esse promissa et qui illum iam pridem uideri maritum uelit. 5 'Nobis' autem ex abundantia τῷ ἀπικισμῷ ad indignationem relatum est. 6 SI DIS PLACET bene interpositum ad inuidiam 'si dis placet', scilicet per quos iuratum est. 7 PSALTRIAM NOBIS τῷ ἰδιωτισμῷ; sic enim dicimus. et est consuetudinis peruulgatae.

- 477 **31** 1 ILLAM DESERIT hoc est: cui <e> contrario dum uiuat obstrictus est. 2 *Et* DESERIT uirginem scilicet.
- 478 **32** 1 PRO CERTON TV ISTAEC DICIS hoc ideo non dicit, quia fidem non habeat narranti, sed quia mira sunt scelerata. 2 MATER VIRGINIS IN MEDIO EST terribiliter satis 'in medio est', quasi retineri non possit nec cohiberi, quin rem prodat publice. et praeterea cum argumentorum genera duo sint, ἐντεχνον καὶ ἄτεχνον, sicut in rebus manifestis ἀτέχνῳ utitur. 3 Hoc ergo sublatis superciliis 20 dicendum est 'in medio est'; nam lentius erat, si diceret 'praesto est'.
- 479 **33** IPSA VIRGO scilicet quae in Aeschinum reum et testis et crimen est. et ideo addidit 'res ipsa', hoc est pondus uteri exactis ad pariendum mensibus. 25
- 480 **34** 1 PRAETEREA VT CAPTVS EST SERWORVM ad haec intellegamus aliter dici non inertem Socratem, aliter

1 yronia C, ironia V || 3 officio V (dett.) || 5 certa eius V || 6 qui om. C | pridem uideri V (dett.), ***** C || 7 τῷ ἀπικισμῷ cod. Cuiac., ***** V, om. C (dett.); τῷ ἰδιωτισμῷ Steph. || 10 est om. C | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** codd. || 11 peruulgatae (prom- V) codd., corr. Steph. || 12 deserat V; sic et infra | e add. Steph. | contrarium V (dett.) || 17 potest C | prohiberi V || 18 qui codd., corr. ed. pr. | prodat Schoell.: probat <et> C, probet <et> rell. || 19 sunt codd., corr. Steph. | ἐντεχνον καὶ ἄτεχνον Steph.: ***** non codd. || 20 ἀτέχνῳ utitur Steph.: **** codd. || 23 reum om. C || 24 et om. V | <ipsa> addidit C || 25 apparendum codd., corr. Steph. || 26 seruulorum V (dett.)

non inertem seruum; aliter non malum Scipionem, aliter seruum non malum esse. 2 VT CAPTVS EST quantum capit animus seruilis, tantum 'non malus neque iners' Geta. 3 An 'ut captus est': quemadmodum saepe aucupium in seruis habendis bonum euenit, ut in captu 5 auium uel piscium uel ferarum plurimum fortuna dominatur? et hoc ideo, quia seruum bonum euenire non ratio est aut natura, sed casus est utpote in re rarissima; ut sit 'ut captus est seruorum' ut euentus est in seruis.

4 VT CAPTVS EST SERVORVM NON MALVS id est ut se habet 10 condicio seruorum. Afranius in Simulante (*fr. 9 Ribb.*³) 'uti seruorum captus est, facillime domo atque nostra familia prouenditur'. 5 Ego 'captus' sortem intellego.

6 NON MALVS hoc est fidelis.

481 **35** 1 NEQVE INERS et artem habens. 2 Oratorie 15 futurum testem et indicem laudat, sed ne id improbe facere uideatur, parcius id facit. non ergo dixit 'bonus et sollers', sed quod in seruo sufficit 'non malus neque iners'. 3 *Et* proferendi Getae haec maxime causa est, ne, quod permittere uideatur in seruo pauperis, atrocius 20 fiat. 4 *Et* simul ut haec προθεράπευσις non contristet Getam, quem prius laudat dicturus 'hunc abduce, uinci, quaere rem'. 5 ALIT ILLAS SOLVS duas hic res docet: et unde uiuant, quod testimonium pudicitiae est, et grauem testem posse esse Getam. 6 SOLVS incerta distinctio 25 est 'solus', sed melius est 'solus omnem familiam sustentat'.

482 **36** 1 <SVSTENTAT> hoc uerbo tenuis uictus ostenditur, quod bene frugi esse monstratur in feminis.

2 <praeterea> ut captus <an captus> est V (*dett.*) || 3 malum C || 4 ut om. V (*dett.*) | quemadmodum] *hic desinit cod. P* || 6 uel I. om. C || 7 euenire bonum V | ratio est Steph.: ratione *codd.* || 8 aut om. C | casu et C || 9 ut 2. W.: et *codd.* | seruis. vr] serui (-is V) suis *codd.* || 11 in — uti] ***** C || 12 uti Ribbeck: ut is V (*dett.*) || 13 prouenditur] protruditur *vel* proueritur Ribb.; cf. *Lachm. ad Lucr. 121* || 16 indicem V || 17 nunc C | ergo] enim V (*dett.*) || 19 praeferendi *codd.*, corr. Steph. || 21 haec om. C | προθεράπευσις Steph.: ***** *codd.* | contristat C || 27 SVSTENTAT *add. W.* || 28 infirmius C

2 HVNC ABDUCE VINCI QVAERE REM non multum permittit utpote de alieno seruo; adeo Geta plus de se largietur. ipse tamen tria posuit ἀσυνδέτως, ut multa uideretur dicere. 3 HVNC ABDUCE ut (*Verg. Aen. XI 463*) 'tu, Voluse, armari Volscorum edice manipulis'; nam postea E 5 littera huiusmodi uerbis ablata. 4 HVNC ABDUCE VINCI bono ordine: et 'abduce' illuc, ubi nemo possit intercedere, et 'uinci', ne solutus <sit>, ut sciat, si uerum seruus accuset. 5 QVAERE REM latenter praeter uincula etiam tormenta significauit, nam hoc 'quaere rem' pete 10 rei ueritatem significat.

483 37 1 IMMO HERCLE EXTORQUE ἄτεχνος πίστις. et bene ipse de se plus apertiusque largitur. 2 EXTORQUE multum dixit: non 'torque' sed 'extorque'. 3 Et torque-
mus hominem, extorquemus ueritatem. 15

485 39 1 PVDET auersus hoc dicit et perturbatus Demea. 2 Maioris erit ponderis 'pudet' dictum, si 'me' nec addas nec subaudias.

486 40 DIFFEROR DOLORIBVS diuellor, discrucior, dilaceror. et proprie hoc genus querelae conuenit parturienti et cui uiscera distenduntur et ei quae inexpertum dolorem nunc primum sentiat.

487 41 1 IVNO LVCINA FER OPEM bona procuratio poetae, ut et uox parturientis pro testimonio succedat ad inflammandum Demeam. et nota puellarum, quae in comodiis honestae sunt et ex amore ducuntur, aut nullam in scaena esse aut rarissimam uocem. 2 FER OPEM partui, SERUA

2 ideo *Steph.* || 3 tamen] et tantum *C* | ἀσυνδέτως *Steph.*:
***** *codd.* || 5 *E*.r. *C* || 6 ablata *Rabbow*: aucta *codd.* ||
7 et abduce] et adhuc *add. C*, ad hoc *add. V*; ab hoc *Steph.* |
illuc *dett.*, illud *CV* || 8 sit *add. W*. | ut sciat *om. C* || 10 hoc
<est> *C* | pete rei *Steph.*: peterem *V*, **** *C* || 12 ἄτεχνος
πίστις *Steph.*: at *** *C*, **** *V* | et] est *C* || 14 Et torque-
mus] torquemus enim *V (dett.)* || 16 aduersus *codd.*, *corr.*
Westerh. || 20 cuius *C* || 24 et uox] uxor *C* || 25 puellas *V* | quod
C || 26 honesta *C* | dicuntur *codd.*, *corr. Bentley* | in <se> scenam
codd., *corr. Steph.*

ME OBSECREO parturientem; duas enim res poseit haec precatio: et nascentis et parturientis salutem.

488 42 NVMMANAM ILLA QVAESO PARTVRIT 'illa' scilicet, de qua sermo est. quid enim opus fuerat nomine?

489 43 1 ILLAEC FIDEM NVNC VESTRAM haec oratoria πλάσις est: non enim vere rogat, sed hoc videtur facere. 2 Et implorare est in malis positos cum ploratu aliquem rogare.

490 44 QVOD VOS VIS COGIT ID VOLVNTATE artificiose, ne totum suppliciter agendo diffidere causae videatur. 'uis' 10 igitur 'legum' intellegitur.

491 45 1 DEOS QVAESO VT VOBIS DECET hoc est: non voluntate aduersarium fore. 2 VT VOBIS DECET παραινετικῶς dixit, non 'ut puellae utile est', sed 'ut vobis decet'. 3 VOBIS DECET Graece dixit: ὑμῖν πρόπει. et deest 15 'facere'.

492 46 1 SIN ALITER ANIMVS EST officium amici exsequitur in reddenda causa, cur aduersarius futurus sit. 2 EGO DEMAIA ἐν ἡθελι 'ego, Demea'.

493 47 1 SVMMA VI DEFENDAM HANC non dixit id quod 20 est 'uos ulciscar' sed 'hanc defendam'. 2 ATQVE ILLVM MORTVVM idonea causa aduersus viuos faciendo pro mortuo scilicet. 3 <Et> quasi iure et officio suo locutus est et exaggeravit culpam Aeschini, qui videbatur in uno et eodem facinore viuos mortuosque laesisse. 25

494 48 1 COGNATVS MIHI ERAT causa exposita iam agit Hegio de persona sua utrum recte faciat, et quam per-

4 fuerit C || 5 πλάσις ed. pr.: plausis (-us C) codd. || 7 positus C || 10 ius codd. || 12 hoc — DECET om. C || 13 παραινετικῶς Steph.: ***** codd. || 15 ὑμῖν πρόπει ed. pr.: ***** codd. | et om. C || 16 facere. SIN] faceres C || 17 exequar C || 19 ἐν ἡθελι W. (cf. Hec. I 2, 56): ***** codd. || 20 <et> non C || 22 causa <est> V (dett.) | aduersus] contra cod. Cuiac. | faciendo C, cod. Cuiac., <querimoniam> faciendo V (dett.) || 23 Et add. W. | in re C, in iure V (dett.) || 24 sit V | culpa C | eschinum C, in esch. V (L); corr. W. || 25 et om. C || 26 ait C || 27 et C, cod. Cuiac., ut V (dett.)

sonam deinde acturus sit ostendit. dicit <enim>, cum amicitiarum duo genera sint, unum necessarium, id est propinquitas sanguinis, alterum uoluntarium, quo nobis etiam alienissimi coniunguntur, Micionem sibi ac Demeam et uiuos et uoluntarios tantum amicos esse, Simulum uerò et mortuum et non solum amicum uoluntate sed etiam necessitudine fuisse coniunctum. in qua re et illi non derit et his purgatur. 2 *Et* 'cognatus mihi erat' uultu adiunat, quia non a coniunctione inceptiua sumpsit exordium. 3 COGNATVS MIHI ERAT officia multa contra unum officium amicitiae Demeae ac Micionis.

496 50 1 ΠΑΥΡΕΤΑΤΕΜ ΨΝΑ ΠΕΡΤΥΛΙΜΥΣ ἐπαναφορέ.

2 *Et* quia magis coniungit malorum consortium quam bonorum.

497 51 1 ΙΤΑ ΦΑΧΙΑΜ ΕΡΡΕΙΑΡ sic dicit, ne dicat 'uindicta', quod uult magis significatum esse quam dictum.

2 *Et* re ei diceretur 'nihil poteris', quod ad incipiendum sufficit dixit 'experiar'.

498 52 ANIMAM RELINQVAM modesta comminatio: prius quid sibi possit euenire dixit, quam quid passurus sit Aeschinus.

499 53 1 FRATREM CONVENIAM HEGIO uultuose pronuntiandum hoc quod addidit 'Hegio', quasi dicat: res in manu fratris est constituta, non mea. 2 QUID MIHI RESPONDES respondere proprie dicitur, cui lis intenditur. spondere enim proprie est priorem loqui quasi 'spon-

1 deinde — ostendit *W.*: m. d. de ē ōndit habiturus sit *C*, inducit sit d ostendat(?) habiturus *cod. Cuiac. ut vid.*, inducit ostendat habiturus sit *V (dett.)* | dicit *om. V (dett.)* | enim *add. W.* || 2 sunt *C* || 3 sanguinis] alicuius *C, cod. Cuiac.* || 5 et 2. *om. V (dett.)* || 6 amicum (*post necessit.*) *V (dett.)*, amicos *C* || 7 illis *codd., corr. Steph.* || 8 purgatur *Steph.*: -tus *codd.* | <sed> et *codd.* || 9 non *om. V* || 11 demeae amicitiae *V (dett.)* || 12 ἐπαναφορέ *Steph.*: ***** *codd.* || 15 ΙΤΑ] nitar *Ter.* | sic] οἷα *C* || 16 significatu quam dictu *C* || 17 ad accipiendum *C* || 18 sufficit *om. C* || 20 conuenire *codd., corr. Steph.* || 22 hoc *om. V (dett.)* | dicat *post constituta C* || 24 dicitur cui lis *Wieling*: dici ciuilis *codd.* || 25 respondere *codd., corr. W.* | enim] cum *C* | proprie *om. V (dett.)* | alloqui *V (dett.)* | quasi] quam *C* | spondeo *W.* (*cf. Varro l. l. VI 69 sq.*): spondes *cod. Cuiac.*, -dis *C*, -dere *V (dett.)*

deo' id est uerba fundere, ut (Verg. Aen. V 842) 'fundit-
que has ore querelas', respondere posteriore loco dicere.

500 **55** SED DEMA HOC TV FACITO ἐπιθεράπενσις supra
habitae comminationis.

502 **57** 1 QVAM VOS FACILLIME AGITIS ut (Eun. II 2, 30) ⁵
'facile uictum q.' 2 Et uide, quam oratorie laudes
sumpserit argumenta suadendi.

503 **58** AEQVO ANIMO AEQVA NOSCERE OPORTET bene dixit
'aequo animo', quia potentior et fortior contra naturam
est aequitas. ¹⁰

505 **60** REDITO prosequabatur abeuntem, quemadmodum
apparet ex uerbis.

506 **61** DECET TE FACERE sollicita obsequela Hegionis
ultima in loquendo ostendit impotentioem personam contra
Aeschinum; quo magis gaudium crescit comoediae, quando ¹⁵
tali ac tanto pauperior puella sed tamen cupita iungetur.

507 **62** 1 NON ME INDICENTE quia dixerat (I 2, 59) 'ipse
sentiet posterius'. 2 Et nimis dura compositio sed apta
irascenti. 3 VTIAM HIC SIT MODO DEFVNCTVM 'utinam'
desperandi uim habet. 4 HOC id est negotium in raptu ²⁰
uirginis. 5 DEFVNCTVM finitum, id est: ut non peiora
committat. 6 DEFVNCTVM finitum, hoc est: ne ulterius
peccet Aeschinus.

508 **63** NIMIA ILLAEC LICENTIA quam illi dat Micio.

509 **64** PROFECTO EVADET per ardua et interrupta ueniet. ²⁵

510 **65** HAEC EVOMAM non 'effundam' sed 'euomam', utpote
quae me aequum faciunt, quibus me releuabo, cum ille
languor egestus sit. nam 'euomam' translatione hoc significat.

2 loquellas Verg. || 3 ἐπιθεράπενσις Steph.: ***** codd. ||
5 ut <et> facilem codd. || 6 q.] p C, parēt V | laudis codd.,
corr. Steph. || 9 potentiōri fortiori C || 11 abeuntem W.: ad
eundem C, -dum V (dett.) || 14 ostendit in loquendo V || 18 com-
positio <est> V (dett.) || 19 HIC] hoc V (dett.) || 20 HOC] hic C |
in raptu W.: id (est add. V) in raptum codd. || 26 hec L,
hoc rell. || 27 cum om. C | langor ille V || 28 egestus] gestus
q̄ C | translationi hoc C, haec translatione V

5.

511 1 1 BONO ANIMO FAC SIS SOSTRATA *hi sex uersus in quibusdam non feruntur.* *fa 2601* in hac scaena uidetur iam locutae Sostratae Hegio respondere: potest tamen et ipse

incipere, tamquam qui et rem nouerit et maerore eius moueatur. 2 BONO ANIMO FAC SIS SOSTRATA meminisse debemus, quod dixit (III 4, 61) 'duc me intro ad Sostratam' et quod hoc 'intro' in proscenio est *παρὰ τὸ πύθρον*, non post scaenam. nam aliud significat (*Phorm. V 9, 65*) 'eamus intro', ubi dicitur (*Andr. V 6, 16—17*) 'intus despondebitur, intus transigetur, si quid est quod restet'; illud enim interius agitur extra omne proscenium.

3 FAC SIS SOSTRATA 'sis' honorifice additur uerbo, ne, quod imperatiuo modo pronuntiatur, superbum sit; deductum est autem a senatus consulti formula: ubi aliquid senatus consulibus iniungit, addit 'si eis uideatur'. 4 ET ISTAM QVOD POTES quia uox ipsa tristis est et circa tristem filiam, 'quod potes' dixit.

512 2 1 FAC CONSOLERE duas res dixit, quas et ordine locutus est: et tu bonum animum habe, inquit, et filiam fac habere. 2 EGO MICIONEM quia Demeam iam uidit.

514 4 SI EST FACTVRVS OFFICIVM hoc dicendo promittit ipsum esse facturum; nam facile est unum quemque officio suo fungi.

516 6 VT QVID AGAM QVAM PRIMVM mature neque comminatur neque segnem ostentat se fore.

1 faxis C; sic et infra || 6 dixit duc] huc C || 7 quod] quia C | *παρὰ τὸ πύθρον* W.: ΠΑΤΕΡΑΠΔΙΤΝΝΙΝ *cod. Cuiac.*, ***** *rell.* || 9 eamus intro] *fort. uoluit* 'sequere hac me intus' = *Andr. V 6, 14* || 12 sis] sic C || 14 consulto *codd., corr. Steph.* | formulare V (*dett.*) || 15 addidit C || 16 potest C; sic et infra | est om. C || 18 consolare V (*dett.*) | dixit om. C || 19 habe animum V (*dett.*) || 21 hoc om. C || 22 ipsum] *spem C*